

10-12

LATVIJA

DRAUGA

ACĪM

Skolotāja grāmata

Latvija drauga acīm

10 – 12 gadi

Skolotāja grāmata

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība

Tiesību ministrija

UDK 811.174(072)
La 804

**LATVIJA DRAUGA ACĪM
10–12 gadi
Skolotāja grāmata**

Šis komplekts iecerēts kā palīglīdzeklis trešo valstu valstspiederīgo bērnu adaptācijai Latvijas vidē un latviešu valodas apguvei

Komplektā **Latvija drauga acīm** ietilpst

Darba lapas (10–12 gadi)

Mana Latvijas dienasgrāmata (10–12 gadi)

Skolotāja grāmata (10–12 gadi)

Radošā grupa: *Ilze Akmentiņa*

Valentīna Andersone

Ineta Blauduma

Inese Muhka

Inga Zemīte

Māksliniece *Anita Ozoliņa*

Redaktore *Zaiga Dūka*

Tehniskā redaktore *Ilga Klotiņa*

Korektore *Nelda Sniedze*

Papildu komplektā ietilpst arī *informatīvais materiāls vecākiem*
angļu un krievu valodā un *komiksu grāmata*

© IZM, 2010

© Ilze Akmentiņa, Valentīna Andersone, Ineta Blauduma,

Inese Muhka, Inga Zemīte

© Anita Ozoliņa

Iespiests SIA *MicroDot*

ISBN 978-9934-8148-1-5

SATURA RĀDĪTĀJS

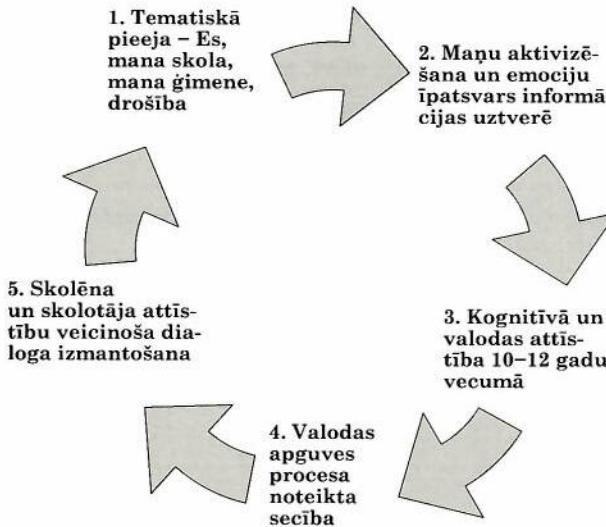
Ievads	4
Adaptācijas programma	10
Es	26
Es skolā	38
Es ģimenē	49
Es dabā	64

IEVADS

Ikvienam bērnam, mainot ierasto vidi un skolu, vēl jo vairāk tad, ja skola atrodas citā valstī, ir jā piedāvā iespēja adaptēties jaunajos apstākļos, lai sekmīgi varētu iegūt izglītību. Viens no soļiem šī uzdevuma īstenošanā ir valodas apguve – tas mazina diskomforta izjūtu un palīdz skolēnam socializēties jaunajā vidē. Lai gan sabiedrībā pastāv uzskats, ka bērni adaptējas salīdzinoši viegli un ātri, tomēr valodas klausīšanās, sapratne, runāšana un konkrētas zināšanas par pareizu valodas lietošanu un prasmes skolēns apgūst pakāpeniski, vislabāk konkrētā interaktīvā darbībā. Lai skolotāji veiksmīgi īstenojuši šo uzdevumu, svarīgi izprast piedāvātā materiāla – adaptācijas programmas 60 stundām, skolēna darba lapu un dienasgrāmatas izveides pamatprincipus, kā arī konkrētā attīstības posma bērnu kognitīvās, sociālās un emocionālās vajadzības un to apmierināšanas iespējas valodas mācīšanās procesā.

Adaptācijas programma paredzēta 60 stundām, bet tās ieviešana atšķirsies katrā skolā. Programma var būt palīgs klases audzinātājam, logopēdam, latviešu valodas skolotājam, psihologam vai citam skolas darbiniekam, kurš palīdzēs bērnam adaptēties jaunajā vidē un apgūt latviešu valodas pamatprasmes. Programmas ieviešanai jāpārredz laiks, kad ar bērnu nodarboties individuāli – stundas laikā klasē vai atsevišķā nodarbībā.

Projekta materiāli izveidoti, domājot par vienkāršu, saturiski interesantu un metodiski pārdomātu to lietošanu skolotāja ikdienas darbā. Materiālu veidojot, ievēroti šādi pamatprincipi:

Materiāls veidots, uzsverot apkārtējās vides faktoru nozīmi personības attīstībā. Valoda nodrošina skolēnam iespējas to izzināt, labāk saprast un novērtēt. Šī pieeja izvēlēta, lai skolēns varētu papildināt savu vārdu krājumu un veiksmīgi sazināties, nosaucot un raksturojot sevi, apgūt prasmes lietot vienkāršas pieklājības frāzes arī jaunā kultūrvidē un palūgt palīdzību, kad tas nepieciešams, apgūt prasmes runāt par savu ģimeni, skolu un drošu nokļūšanu līdz tai, kā arī izzināt un labāk izprast Latvijas dabas un kultūrvides īpatnības. Strādājot ar bērnu šajā vecumā, ieteicams izmantot asociāciju metodi, saskatot līdzības vai gluži pretēji – atšķirības valodās, ieražās, tradīcijās.

Apziņa dažādos attīstības posmos par prioritāti izvirza atšķirīgus uztveres objektus, tādā veidā nodrošinot labāku iegaumēšanu un ilgāku zināšanu saglabāšanu atmiņā. 10–12 gadu vecumā dominē emocionālā pasaules uztvere, tas nozīmē, ka uztveres, atcerēšanās un reproducēšanas process tiek sekmēts, ja apgūstamo materiālu varam izprast, nodrošinot daudzveidīgu maņu aktivizēšanu mācoties un galvenais – gūstot emocionālu baudījumu. Sadzirdēt, ieraudzīt, pataustīt un pagaršot vai pasmaržot, tas viss šajā vecumā vēl ir interesanti, bet galvenais ir interese par mācīšanās procesu un gandarījums par rezultātu. Tieši tāpēc zīmējumi, krāsas, pazīstami priekšmeti un lietas papildina apgūstamā materiāla saturu. Pozitīvas emocijas mācīšanās procesā palīdz nodrošināt interesantas tēmas un empātiju rosinošas sarunu iespējas ar pedagogu un vecākiem. Tieši emocionāls pārdzīvojums un iekšēja subjektīva reakcija noteikti palīdzēs atcerēties bērnam pazīstamu situāciju un jauno vārdu lietojuma kontekstu. Paredzēti arī īpaši uzdevumi, kas dod iespēju salīdzināt apgūstamo valodu ar savas dzimtās valodas lietojumu un izteikt savu viedokli par to.

Par bērna valodas kompetences attīstību liecina gan lasīšanas, gan rakstīšanas prasmju līmenis dzimtajā valodā, kas būtu jāņem vērā, mācoties svešvalodas. Šajā vecumā bērni pakāpeniski apgūst prasmes domāt par reālām lietām vai priekšmetiem, t.i., informācijas apguvē paplašinot robežas no konkrētās uztveres un atcerēšanās šeit un tagad, līdz prasmei saskatīt cēloņu un sekū sakarības un spējai izdarīt logiskus secinājumus – prāta slēdzienus. Bērni iemācās teorētiski izdarīt secinājumus par apkārtējo pasauli un notikumiem tajā, viņi prognozē notikumus tuvākajā nākotnē un to rezultātus, bet pēc tam pārbauda savu prognožu atbilstību realitātei. Šo spēju attīstība notiek, aktīvi izzinot apkārtējo vidi, uzdot jautājumus un meklējot

atbildes uz tiem. Labāku atcerēšanos nodrošina tēlu un asociāciju veidošana domās. Tāpēc mācīšanās process būtu jāorganizē tā, lai sekmetu šo prasmju un spēju attīstību, atļautu bērniem pašiem domāt, dalīties pieredzē un apmainīties ar idejām. Šajā vecumā apkārtējo pasauli bērni apgūst paši – plānojot, organizējot un kontrolejot savas darbības un rezultātus. Zināšanas tiek apgūtas ar īpašu interesi, ja izmanto spēles elementus, runā par ikdienīšķām lietām, pēta dabas norises vai dodas pastaigās pa un ārpus pilsētas. Bet, izspēlējot lomu spēles un situāciju izspēles, dziedot dziesmas vai zīmējot, tiek raisīts emocionālais pastiprinājums, un jaunā informācija tiek labāk iegau-mēta un nostiprināta, apgūstot to attiecīgā kontekstā.

Labvēlīga sociālā vide – pieaugušo iesaistīšanās, uzdevumu pil-dišana kopā ar vecākiem, pašu izdomātu tematisku sarunu veicināšana – sekmēs mācīšanās motivāciju un līdz ar to arī labu rezultātu. Refleksija šajā vecumā ir process, kurā notiek emocionāla savas darbības un tās rezultāta apzināšanās, skolēni cenšas saprast saturu jēgu, noskaidrot grūtības, meklēt dažādus iespējamos variantus un par to runāt.

Uzsāket mācīšanos, ļoti svarīgi, lai skolotājs būtu gatavs darbam ar skolēnu, kurš, iespējams, sākotnēji vispār nepratīs sazināties un sadarbība dažkārt var sākties tikai ar žestu valodu un pozitīvu attieksmi. Tāpēc, lai īstenotu attīstību sekmējošu dialogu, skolotājam ir ļoti svarīgi zināt, kā vislabāk uzsākt mācīšanu un mācīšanos.

- Vispirms jānovērtē, vai skolēns spējīgs koncentrēties uz skolotāju un ir gatavs mācīties. Šajā brīdī vajadzētu pozitīvi apstiprināt skolēna gatavību uzdevuma veikšanai un paskaidrot, kas notiks.
- Turpinājumā nepieciešams izskaidrot uzdevumu un dot skolēnam laiku darbības uzsākšanai, nesteidzoties sagaidīt un vērot, kā tas notiek.
- Visādā veidā skolotājs var sekmēt skolēna vēlmi skaļi komentē viņa darbības un emocijas un atbalstīt to, iesaistoties sarunā.
- Skolotājs var palīdzēt no jauna koncentrēt uzmanību, ja skolēns jūtas noguris vai ir novērsies no iesāktā darba.
- Svarīgi ir novērtēt skolēna ieguldīto darbu, sasniegumus un vienoties par nākamo tikšanās reizi.

Līdzās prasmju apguvei, skolēns iegūst pārliecību, ka viņš ir gai-dīts, un drošības izjūtu, ka vajadzības gadījumā viņam tiks piedāvāta palīdzība un atbalsts.

Iekļaujošas vides veidošana skolā un valodas apguves principu, mērķu un stratēģiju izveide ir svarīga katrā skolā, bet īpaši tajās skolās, kurās ienāk bērni no dažādām kultūrvidēm, kuri nerunā latviski. Visiem skolas darbiniekiem un bērniem vajadzētu zināt par jauna bērna ierašanos un ar viņu iepazīties, lai nepieciešamības gadījumā varētu palīdzēt. Bērns kopā ar ģimeni varētu izstāstīt par savu valsti, parādīt īpašus priekšmetus, iekārtot „izstādi” par savu valsti, ko ilgākā laikā var papildināt. Tā varētu būt īpaša pēcpusdiena vai rīts, kad ģimene varētu bērnus un skolas darbiniekus iepazīstināt ar savas ģimenes tradicionālajiem ēdieniem, tautastēriem, nodziedāt kādu dziesmu dzimtajā valodā, iemācīt rotaļu, parādīt fotogrāfijas, karogu, suvenīrus utt. Visiem būtu jāzina, kā atbalstīt bērnu un palīdzēt, kā attīstīt bērna latviešu valodas prasmes.

Bērnam palīdzētu, ja skolas vide būtu pēc iespējas saprotamāka bez latviešu valodas zināšanām, ja varētu orientēties, izmantojot zīmējumus, simbolus (piem., tualete, ēdamistaba un garderobe).

Skolā, ienākot citas kultūrvides un valodas pārstāvjiem, ieguvēji var būt visi bērni, darbinieki un skolas sabiedrība. Skolā ir iespēja izvērtēt un uzlabot vidi, skolotāji izvērtē un uzlabo mācību vidi un lieto daudzveidīgas metodes, daudzas no šajā programmā ieteiktajām nodarbibām noder un ir izmantojamas arī darbā ar citiem klases bērniem.

Pirms aktīvas mācību darbības uzsākšanas ļoti svarīgi būtu apzināt adaptācijas procesā iesaistītās personas un izveidot atbalsta komandu. Komandas vadītājs būtu šīs adaptācijas programmas ieviešējs. Pieaugušais, kurš palīdzēs bērnam apgūt jauno valodu, bieži būs pirmais, ar kuru bērnam veidosies tuvāks kontakts un pieķeršanās. Komandā vajadzētu iekļaut visus bērnu skolotājus (sporta, mūzikas, mākslas u.c.), kuri ikdienā sastapsies un darbosies ar bērnu. Ikviens skolotājs ir valodas lietotājs un bērna valodas attīstītājs. Lai bērns veiksmīgi adaptētos jaunajā vidē un apgūtu valodu kopumā, bērnam jāapgūst arī rokdarbu, matemātikas un citu jomu leksika. Atbalsta komandai būtu ieteicams satikties vismaz reizi nedēļā vai biežāk, ja nepieciešams, lai pārrunātu darbības mērķus, uzdevumus, izvērtētu bērna sasniegumus un jomas, kur nepieciešams atbalsts.

Svarīgi klasē veidot sabiedrību, kas mācās, kur bērnu jautājumus, kļūdas un nezināšanu uztver pozitīvi un par to nesmejas, bet cenšas palīdzēt. Liels atbalsts gan bērnam, gan skolotājiem, gan ģimenei, bērnam ienākot nezināmas valodas vidē, būtu šī bērna dzimtās valodas runātājs. Šādus cilvēkus ne vienmēr var atrast skolā, bet bieži vien tuvākajā apkārtnē tādi cilvēki varētu būt. Uzziņas var iegūt

pašvaldībā, vēstniecībās un konsulātos. Šis palīgs varētu būt starpnieks, kas palīdzētu ar situāciju izskaidrošanu. Dažkārt to veiksmīgi var veikt pat bērni, kas ir jaunāki par jaunās valodas apguvēju.

Jaunas valodas apguves sākumā svarīgi, lai bērns varētu lietot arī dzimto valodu, īpaši jomās, kur dzimtajā valodā viņam ir augstāks izpratnes un zināšanu līmenis (piem., domraksti, dabaszīnību un sociālo zinību uzdevumi). Svarīgi, lai bērns justos pieņemts un mierīgs. Skolotāja balss tonim vajadzētu būt patīkamam, darbībām draudzīgām, bieži jāsmaida, var izmantot jautras situācijas, jokus. Lai padarītu mācību saturu pēc iespējas saprotamāku, skolotājam ieteicams lietot žestus, vizualizāciju, grafiskus informācijas organizētajus; runāt lēni un lietot vieglu valodu, uzsverot pamatvārdus un frāzes; vairākkārt atkārtot uzdevumus; iesaistīt bērnu praktiskās nodarbībās.

Skaidri klases kārtības noteikumi palīdzēs adaptēties ne tikai jaunpienācējam, bet arī citiem klases bērniem. Šos noteikumus varētu izteikt īsu frāžu, teikumu veidā un papildināt ar zīmējumiem (piem., ko darīt, ja radies jautājums, ja nepieciešams iziet no klases, ja radies konflikts, ja nepieciešams pārvietoties pa telpu un gaiteni, kā izmantot dažādus mācību materiālus klasē). Parasti šos noteikumus bērni kopā ar skolotāju izveido mācību gada sākumā, noformē un novieto redzamā vietā klases telpā.

Jāmēģina rast iespēja bērnam aktīvi iesaistīties klases un skolas vidē, piedalīties kopīgā darbībā. Bērna talantu izcelšana (piem., Talantu konkursā, koncertos) un bērna ikdienas sasniegumu (pirmais vārds, frāze) uzslavēšana pozitīvi ietekmēs mācību procesu. Var iekārtot īpašu stūrīti klasē, kur parādīt bērna sasniegumus, izlikt īpašus darbus. Šeit, protams, var novietot arī citu bērnu sasniegumus. Bērns var izlikt arī darbus, ko ir atvedis līdzīgi no savas iepriekšējās skolas. Situācijās, kad visi bērni apgūst kaut ko jaunu (sportā, svešvalodu), jaunpienācējs ir līdzīgā situācijā un var sasniegt labus rezultātus. Veiksmīgi var izmantot arī bērnu interesi par citām valodām, aicinot jaunpienācēju iemācīt vārdus savā valodā. Tas ļauj bērnam justies zinošam.

Ieteicams mācību procesā iesaistīt visas sajūtas, ne tikai redzi un dzirdi, bet arī tausti, smaržu un garšu, tā veidojot paliekošas asociācijas ar jauno vidi un apgūstamo vielu.

Jebkuram bērnam ir svarīga aicinoša klases atmosfēra, bet jo īpaši bērnam, kurš vēl nerunā skolas mācību valodā. Lai bērns labāk justos un orientētos telpā, varētu patstāvīgi darboties, nepieciešams izveidot atbilstošu telpas iekārtojumu un materiālu izmantošanas

sistēmu. Piemēram, stundu sarakstu ar atbilstošiem laikiem un mācību priekšmetus raksturojošiem zīmējumiem novietot redzamā vietā. Mācību materiālus ieteicams atbilstoši markēt (piem., zīmuļi, grāmatas, rotaļlietas, spēles, mapes) un sakārtot tā, lai bērns tos varētu patstāvīgi panemt un nolikt vietā. Šo materiālu un citu klasses priekšmetu markēšana ar vārdiem latviešu valodā palīdzētu bērnam apgūt biežāk lietotos vārdus un netīsi atcerēties to rakstību (piem., logs, durvis, galds, krēsls).

Lai bērns ar minimālām valodas zināšanām varētu patstāvīgi darboties, skolotājam nepieciešams sagatavot materiālus un sistēmu, kas palīdzētu vieglāk iekļaut bērnu klasē. Klasses telpas iekārtojums mācību centros palīdzētu bērnam orientēties materiālos un tos izmantot patstāvīgi. Arī pārējie klasses bērni šādā mācību telpā būtu ieguvēji un varētu darboties patstāvīgi, kamēr skolotājs palīdz vienam bērnam vai bērnu grupai. Piemēram, var izmantot īsāku un garāku tekstu un grāmatu ierakstus. Pirma reizi bērns var klausīties lasīto un sekot ar acīm līdzi, pēc tam jau var lasīt līdzi. Klausīties var arī bērnu dziesmas un dzeju. Ritmiski īsi, viegli pantīji un dziesmiņas latviešu valodā palīdzēs apgūt jauno valodu. Bibliotēkas stūrītī var izlikt vieglākas un grūtākas bērnu grāmatas un izzinošus materiālus. Šeit varētu būt arī grāmatas bērna dzimtajā valodā, kuras var sagādāt ar ģimenes vai vēstniecības palīdzību. Līdzīgi iekārto matemātikas, dabaszinību, mākslas un citus centrus. Paredz vietu, kur visa klase var satikties kopīgām pārrunām un diskusijām (piem., uz paklāja vai spilveniem), individuālam un grupu darbam. Protams, jāizzina bērnu vajadzības un jārēķinās ar skolas iespējām.

ADAPTĀCIJAS PROGRAMMA

trešo valstu valstspiederīgo bērniem vecumā no 10 līdz 12 gadiem

Programmas mērķis

Sekmēt trešo valstu valstspiederīgo bērnu adaptācijas un integrācijas procesu Latvijas vidē un sabiedrībā, veicinot valsts valodas prasmju un praktisko starpkultūru prasmju apgūšanu, kas nepieciešamas adaptācijai, kā arī Eiropas Savienības pamatvērtību izpratnei.

Programmas uzdevumi

1. Sniegt nepieciešamo informāciju par Latvijas iedzīvotāju ikdienas dzīvi, kā arī palīdzēt apgūt latviešu valodas prasmes, tādējādi atbalstot bērna sekmīgu iekļaušanos un komunikāciju Latvijas vidē.
2. Palīdzēt bērnam veidot izpratni un pozitīvu attieksmi pret Latvijas ikdienas dzīvē ierastām situācijām, saziņas tradīcijām.
3. Atbalstīt skolotājus, kas māca trešo valstu valstspiederīgo bērus un palīdz tiem adaptēties Latvijas vidē.

Sasniedzamais rezultāts

- Ir atvērts komunikācijai latviešu valodā, uzmanīgi klausās un cenšas uztvert teksta saturu, galvenos vārdus un atbilstoši rīkojas.
- Atkārto, izrunā un lieto dzirdētās latviešu valodas skaņas, vārdus, frāzes un teikumus.
- Lieto mutvārdu runu komunikācijā, lai iegūtu un sniegtu informāciju, lai runātu par savām vajadzībām, izjūtām, idejām un uzskatiem.
- Attīsta savu mutvārdu valodu un paplašina vārdu krājumu.
- Lasa vārdus, frāzes, teikumus un īsus tekstus.
- Lasa, lai iegūtu informāciju un izprastu citu cilvēku idejas, domas un uzskatus.
- Raksta burtus, vārdus, frāzes, veido gramatiski pareizus vienkāršus teikumus.
- Rakstīšanā lieto fonētisko principu, biežāk lietotos vārdus raksta pareizi.
- Uztver un lieto vizuālo informāciju, kā arī spēj pasniegt informāciju vizuāli.

Sasniedzamo rezultātu novērtēšanai ieteicams izmantot pārrunas, situāciju izspēles, izpildītās darba lapas, kā arī identitātes die-nasgrāmatā ierakstīto.

Mācību programmas saturā ir īstenota tematiskā pieeja, valodas likumību apguve pakārtota saziņas prasmju apguvei, īpaši akcen-tēta veiksmīgai adaptācijai nepieciešamās informācijas sniegšana un izpratnes veidošana, kā arī komunikācijas prasmju un iemaņu attī-tīšana.

Programma ir veidota 60 stundām. Tā kā adaptācija ir sarež-gīts, daudzveidīgs un arī individuāls process, tad šai programmai ir ieteikuma raksturs. Skolotājs piedāvāto programmu var izmantot pilnībā, pielāgot individuālajām vajadzībām, papildināt un korigēt tēmas un apakštēmas.

Nr.	Tēma un apakštēma	Darba lapa	Stundu skaits	Saturs
1.	Es		15	
1.1.	Iepazīšanās. <i>Sveiks, draugs!</i>	1., 2., 3., 4., 5.	3	Latviešu alfabēta burti, skaņas. Vārds un uzvārds. Ģimene. Dzīvesvieta. Vecums. Telefona numurs. Skaitļi no 0 līdz 100.
1.2.	Sasveicināšanās un pieklājība. <i>Satiekamies?</i>	6., 7., arī 18.	4	Sasveicināšanās. Piekļājības frāzes. Diennakts daļas. Nedēļas dienas. Mēnešu nosaukumi. Pulksteņa laiks.
1.3.	Drošība. <i>Sargies auto!</i>	8., 9., arī 15., 17.	3	Sabiedrisko vietu un iestāžu nosaukumi: aptieka, policija, pasts, sporta centrs, puķu veikals, skola, teātris, peldbaseins. Tālruņu numuri steidzamos gadījumos. Medicīniskā palīdzība. Ugunsdzēsības dienests. Drošība uz ielas. Luksofors. Gājēju pāreja.

Sasniedzamais rezultāts valodas un dzīvesprasmēs	Vārdu un frāžu krājums, valodas modelji
Zina latviešu valodas alfabētu, burtus, skaļas, izrunu. Apguvis vārdu krājumu vienkāršām saziņas vajadzībām. Zina iepazīšanās frāzes un uzdod jautājumus. Nosauc savu un ģimenes locekļu vārdus, uzvārdus, radnieciskās saites. Ir apguvis skaitlus no 0 līdz 100. Nosauc un izmanto skaitlus, stāstot par sevi, savu ģimeni.	<i>Es esmu... Tu esi... Mani sauc... Mans vārds ir... Mans uzvārds ir... Es esmu no... Man ir ... gadu. Manai mammai ir ... gadu. Viņu sauc... Kā tevi sauc? No kurienes tu esi? Kāds ir tavs vārds? Kāds ir uzvārds? Mans telefona numurs ir... Tavs telefons ir ... Manas / mana ... telefons ir ... Skolas telefona numurs... Viens, divi, trīs, četri...</i>
Zina, kā sasveicināties no rīta, dienā, vakarā. Lieto diennakts laikam un situācijai atbilstošas pieklājības frāzes. Ir izpratne, kā nosaukt pulksteņa laiku. Atbild uz jautājumiem <i>kad?</i> , <i>cikos?</i> Nosauc nedēļas dienas, mēnešus.	<i>Labrīt! Labdien! Labvakar! Sakiet, lūdzu,... Lūdzu, pasakiet..... Paldies! Šodien ir pirmdiena. Vakar bija svētdiena. Rīt būs otrdiена. Mana dzimšanas diena ir... Cikos? Kad? Pulksten sešos... Pulksten sešpadsmitos ... Janvāris, februāris, marts, aprīlis, maijs, jūnijs, jūlijs, augusts, septembris, oktobris, novembris, decembris. Pirmdiena, otrdiena, trešdiena, ceturtdiena, piektdiena, sestdiena, svētdiena.</i>
Ir iepazīstināts ar sabiedriskajām vietām un izprot, ko tajās var darīt, iegādāties. Zina, kur zvanīt steidzamos gadījumos. Māk nosaukt telefona numurus. Zina, kā mainīs krāsas luksoforā un ko tās nozīmē. Pazīst un nosauc krāsas luksoforā. Zina un saprot, kā rīkoties pie gājēju pārejas, kad un kur drīkst pāriet ielu utt. Zina aizlieguma frāzes. Nosauc savas skolas adresi.	<i>Puku veikalā.... Policijā... Aptiekā... Teātrī.... Pastā... Skolā... Mājas adrese... Iela... Mājas / ielas numurs... Vecāku kontakttelefons... Ugunsdzēsības un glābšanas dieesta telefons ... Ugunsdzēsēji. Policia. Medicīniskā palīdzība. Ātrā palīdzība. Luksofora krāsu signāli: sarkans, dzeltens, zaļš. Uzmanību! Gājēji drīkst iet. Gājēji nedrīkst iet. Stāt! Stop!</i>

Nr.	Tēma un apakštēma	Darba lapa	Stundu skaits	Saturs
1.4.	Izskats. <i>Kam pieder zāļā šalle?</i>	10., 11. (arī 48., 49.)	3	Cilvēka ķermenē daļas. Ārējais izskats. Krāsas. Apģērbs.
1.5.	Sajūtas. <i>Palīdzi, man sāp!</i>	12., 13., 14.	2	Veselība. Ārsts. Piepemšanas laiki. Sajūtas. Garastāvoklis.
2.	Es skolā		15	
2.1.	Pārvietošanās. <i>Visi ceļi ved uz skolu.</i>	15., 16., 17., 18.	3	Skola. Ceļš uz skolu. Transporta līdzekļi. Skolas telpas. Skolas darbinieki. Pulksteņa laiks.
2.2.	Skolas telpas un personāls. <i>Labdien, direktor!</i>	19., 20., 21.	2	Skolas telpas. Personāls.

Sasniedzamais rezultāts valodas un dzīvesprasmēs	Vārdu un frāžu krājums, valodas modeļi
Nosauc cilvēka ķermeņa daļas, apgērba gabalus, apavus. Apguvis prasmi raksturot savu un citu cilvēku izskatu. Nosauc krāsas.	<i>Tā ir roka. Tās ir rokas. Mati, acis, ausis, roka, pirksti, ceļi, pēdas, deguns, kājas, plaukstas, galva, mute.</i> <i>Viņai/viņam ir...</i> <i>Krāsas: balts, dzeltens, zils, brūns, melns, sarkans, zaļš...</i> <i>Tas ir kreklis. Kreklis ir... Viņai ir ... svārki. Viņam ir ... bikses.</i>
Zina, kā pateikt, kas sāp, kā jūtas. Raksturo savas sajūtas, veselības stāvokli. Zina, kā rīkoties, kur vērsties slimības gadījumā. Iepazinīs sinonīmus, antonīmus.	<i>Sāp kakls. ... nevar dziedāt. Kumeļu tēja. Zobārsts. Gimenes ārsts. Pirmsdien no pulksten ... līdz ... Darba laiks...</i> <i>Iet, dzert, satikties, gulēt. Augsts – zems, vesels – slims. Ir... temperatūra. Es jūtos slikti, labi, brīnišķīgi. Bēdīgs, skumjš, slims. Ir priecīga. Ir priecīgs. Ir laimīga. Ir laimīgs.</i>
Pastāsta, kurā skolā un klasē mācās. Orientējas un var pastātīt, kur atrodas skola un kā līdz tai nokļūt. Izprot un lieto: <i>pa labi, pa kreisi, tuvu, tālu, pāri ielai utt.</i> Atšķir un nosauc satiksmes līdzekļus. Pazīst pulksteņa laiku, zina, cikos sākas stundas. Veido komunikāciju ar klasesbiedriem un skolotājiem.	<i>Es mācos... skolā. Tuvu /tālu/blakus, netālu, ļoti tālu. Braucu ar tramvaju. Eju ar kājām... Autobuss, trolejbuss, tramvajs, mikroautobuss, taksometrs, vilciens, divritenis.</i> <i>Pa labi, pa kreisi, taisni. Cikos sākas stundas? Agri /vēlu... Kur ir...? Kur atrodas...?</i>
Zina, kādas telpas ir skolā un kādam nolūkam tās ir. Orientējas skolā. Zina, kas strādā skolā.	<i>Medpunkt, direktors, skolotāju istaba, bibliotēka, lietvedība, zāle, sporta zāle, klase, kabinets, kafejnīca, garderobe, tualete. Medmāsa, māsiņa, direktors, skolotājs. Pirmais stāvs, otrs stāvs. Kur ir ...? Kurā stāvā ir ...? Kurā stāvā atrodas...?</i>

Nr.	Tēma un apakštēma	Darba lapa	Stundu skaits	Saturs
2.3.	Mācību gads un stundas. <i>Pareizajā vietā, pareizajā laikā.</i>	22., 23., 24.	3	Mācību gads. Mācību stundas. Starpbriži. Stundu saraksts. Skolas ikdiena. Mana klase. Mani klasesbiedri.
2.4.	Skolas piedernerumi. <i>Kur ir mana pildspalva?</i>	24., 25., 26.	2	Mācību piedernerumi. Mācību sasniegumu vērtējums.
2.5.	Skolas ikdiena. <i>Vai tu izpildīji mājasdarbu?</i>	27., 28.	2	Dienasgrāmata. Mājasdarbs. Mājas darbs.
2.6.	Notikumi un ieražas skolas dzīvē.	29., 30., 31.	3	Mācību gads. Brīvlaiks, brīvdienas, brīvais laiks. Ekskursija, pārgājiens, klases vakars.

Sasniedzamais rezultāts valodas un dzīvesprasmēs	Vārdu un frāžu krājums, valodas modeļi
Orientējas stundu sarakstā un pārzina to. Zina stundu un starpbrīžu garumu. Pieraksta un pastāsta par savu stundu sarakstu. Izprot, ko drīkst un ko nedrīkst darīt mācību stundā. Zina mācību priekšmetu un mācību līdzekļu nosaukumus.	<i>Es mācos...</i> <i>Es rakstu. Es lasu. Es pastaigājos.</i> <i>Dziedu, zīmēju... Klausos...</i> <i>Sarunājos...</i> <i>Matemātika, latviešu valoda, literatūra, angļu valoda, vācu valoda, māksla, mūzika, sports u.c. mācību stundu nosaukumi.</i>
Nosauc un raksturo mācību piederumus. Zina un lieto īpašības vārdus, kas raksturo priekšmetu izskatu un krāsu. Sakārto savu darba vietu, piederumus mācībām, skolas somu.	<i>Mana soma</i> <i>Soma ir...</i> <i>Iedod, lūdzu, man dzēšgumiju...</i> <i>Man patīk matemātika...</i> <i>Man padodas māksla...</i> <i>Vai tev ir sporta tērps?</i> <i>Lineāls, cirkulis, zīmulis, pildspalva, burka, baloni, kurpes.</i> <i>Liels, skaists, ērts, viegls.</i>
Zina, kas ir dienasgrāmata un kāds ir tās lietojums. Aizpilda dienasgrāmatu. Zina, kas ir mājasdarbi un kāpēc tie jāpilda. Zina, kādus darbus veic mājās.	<i>Kas uzdots?</i> <i>Kas jāpilda mājasdarbā?</i> <i>Kas jādara mājās?</i>
Zina mācību gada dalījumu, kādi notikumi ir ar to saistīti. Zina, kā noskaidrot, kur brauc, cikos atgriežies u.tml. Apguvis iemaņas veidot draudzīgas attiecības ar klases biedriem un piedalīties kopīgos pasākumos.	<i>Vai tu brauksi ekskursijā?</i> <i>Vai tu iesi uz klases vakaru?</i> <i>Kur brauksim? Kur dosimies? Kas jāņem līdzi? Kad? Cikos?</i> <i>Groziņš, cienasts, guļammaiss, ekskursija, pārgājiens, klases vakars.</i>

ADAPTĀCIJAS PROGRAMMA

Nr.	Tēma un apakštēma	Darba lapa	Stundu skaits	Saturs
3.	Es ģimenē		17	
3.1.	Manas mājas. <i>Mājas, mīlās mājas!</i>	32., 33., 34., 35., 36.	4	Ēka un māja. Daudzstāvu ēka un privātmāja. Mājas. Dzīvoklis, telpas un to lietojums. Dzīvokļa iekārtojums, mēbeles un to funkcijas. Drošība mājās.
3.2.	Mani vecāki, radinieki, mājdzīvnieki.	37.	2	Radinieki. Saime. Skaits un sastāvs. Vārds un uzvārds. Vecums. Izskats. Nodarbošanās. Pienākumi mājās. Mājdzīvnieki.

Sasniedzamais rezultāts valodas un dzīvesprasmēs	Vārdu un frāžu krājums, valodas modeļi
<p>Ir priekšstats par dažādām dzīvesvietām un to iekārtojumu, funkcionālo lietojumu.</p> <p>Nosauc mēbeles, zina to lietojumu.</p> <p>Ir informēts un saprot drošības noteikumus mājās.</p>	<p><i>Māja, mājas, ēka, būda, ala, midzenis, pūznis, ligzda, adrese. Stārkis, skudra, lācis, suns. Priekšnams, durvis, siena, pakaramais, stūris, plaukts, spogulis, mētelis, lietussargs, kājslauķis, zābaki, čības, atslēga. Kur ir...?</i></p> <p><i>Virtuve, galds, ledusskapis, tējkanna, krēsls, skapis, izlietne, aizkari, puķupods, plīts, šķīvis, krūze, dvielis. Kur atrodas..?</i></p> <p><i>Vannas istaba, vanna, ziepes, šampūns, zobu birste, zobu suka, ķemme, duša, veļas mašīna, pods, veļas grozs.</i></p> <p><i>Istaba, galds, krēsls, dīvāns, grāmata, spilvens, sega, rakstāmgalds, glezna, grāmatplaukts, skapis, televizors, dators, lampa, gulta.</i></p> <p><i>Es stāvu pie/uz/zem... Es sēžu pie/uz/zem... Es atpūšos pie/uz/zem... Es strādāju pie/uz/zem... Es lasu pie/uz/zem...</i></p>
<p>Nosauc radiniekus. Veidojas izpratne par tradicionālu latviešu ģimeni, kā arī izpratne par citādu ģimeņu pastāvēšanu kā ikdienišķu parādību. Tradicionālā pienākumu sadale ģimenē.</p> <p>Lieto salīdzināmās pakāpes (jaunāks/vecāks). Raksturo ģimenes locekļus un mājdzīvniekus.</p>	<p><i>Vectēvs, vectētiņš, opis, vecāmāte, vecmāmiņa, ome, tante, krustmāte, onkulis, tēvocis, krusttēvs, māsīca, brālēns, mazmeita, mazdēls, mājdzīvnieks, mīlulis.</i></p>

ADAPTĀCIJAS PROGRAMMA

Nr.	Tēma un apakštēma	Darba lapa	Stundu skaits	Saturs
3.3.	Iepirkšanās. <i>Pēc piena!</i>	38.	3	Tirdzniecības vietas. Preču grupas. Preces un produkti. Iepirkšanās tirgū, veikalā, gadatirgū.
3.4.	Mana ēdienkarte. <i>Kurš ir ēdis no manas bļodiņas?</i>	39., 40., 41.	3	Ēdienreizes. Ēdiens. Galda piederumi. Uzvedības kultūra.
3.5.	Mans dienas režīms. <i>Pūce vai cīrulis?</i>	42., 43.	2	Dienas režīms. Televīzija.
3.6.	Ciemos. <i>Vai atnāksi pie manis?</i>	44., 45.	3	Viesības. Ciemīņi un ciemošanās. Iepazīšanās. Ciemakukulis. Dāvana.

Sasniedzamais rezultāts valodas un dzīvesprasmēs	Vārdu un frāžu krājums, valodas modeļi
Nosauc biežāk lietotos pārtikas produktus u.c. preces. Noskaidro, kurā iepirkšanās vietā tiek tirgotas noteiktas preču grupas. Ir priekšstats par galvenajām iepirkšanās vietām. Apguvis frāzes, kas jāzina iepērkoties.	<i>Pārtikas preces, produkti, jogurts, desa, piens, maize, dārzeņi, siers, saldumi, augļi. Kur veikalā atrodas...? Kāds ir...? Cik maksā? Kur var nosvērt?</i> <i>Kancelejas preces, burtnīca, bloks, zīmuļi, krāsas.</i> <i>Sporta preces, kedes, slēpes, bumba, slidas.</i> <i>Apģērbi, apavi, šalle, cimdi, cepure, kleita, svārki, bikses, kreklis, kurpes, sandales.</i>
Nosauc ēdienus, galda piederumus un zina, kā tos lietot. Ir priekšstats par ēdienreizēm un galda kultūru Latvijā. Zina uzvedības noteikumus un pieklājības frāzes pie galda. Raksturo ēdienu un izsaka savu attieksmi/vērtējumu par to.	<i>Brokastis, pusdienas, launags, vakariņas. Cikos tu ēd...? Ko tu ēd...?</i> <i>Dzert, ēst, klāt galdu, padot, liet, ieliet, uzlikt.</i> <i>Šķīvis, krūze, glāze, bloda, salvete, nazis, dakša, karote, tējkarote.</i> <i>Man garšo... Man negaršo...</i> <i>Salds, sālš, rūgts, skābs.</i>
Stāsta par savu dienas režīmu. Orientējas TV programmā, ir priekšstats par pazīstamākajiem TV kanāliem, populārākajiem raidījumiem un to vadītājiem. Zina drošības noteikumus (TV, telefons, internets). Nosauc pulksteņa laiku: <i>no – līdz</i> (ar dažādām pulksteņa laika vienībām), <i>ap</i> (cikiem), <i>pēc</i> (cikiem).	<i>Celties, mazgāties, gērbties, basketbola treniņš, pārgērbties, gatavot, pildīt mājasdarbus, atpūta.</i> <i>No... līdz... Ap cikiem... Pēc cikiem...</i>
Iepazīstas un iepazīstina mājas saimniekus ar ciemiņiem. Ir apguvis pieklājības frāzes, kuras lieto, ejot viesos un uzņemot ciemiņus. Ir priekšstats par dāvināšanas paradumiem. Zina mājas saimnieku pienākumus pret viesiem. Zina uzvedības normas ciemos.	<i>Ielūgums, dāvana, dzimšanas dienas svītības, vārda dienas svītības, sālsmaize.</i> <i>Viesis, ciemiņš, namatēvs, namamāte.</i> <i>Daudz laimes vārda dienā! Daudz laimes dzimšanas dienā! Apsveicu!</i> <i>Ielūdzu, aicinu, atnāc, būsi mīļi gaidīts...</i> <i>Svētku norise, sapost, saposties.</i>

Nr.	Tēma un apakštēma	Darba lapa	Stundu skaits	Saturs
4.	Es dabā		13	
4.1.	Gadalaiki. <i>Gads ir balts no abiem galiem, bet pa vidu zaļš.</i>	46., 47., 50.	2	Gadalaiki Latvijā. Gadalaiku sākums un beigas. Pavasara, vasaras, rudens un ziemas mēneši. Pārmaiņas, norises dabā. Laika apstākļi, klimata iepatnības.
4.2.	Laika apstākļi. <i>Kāds šodien laiks un kā gērbties?</i>	48., 49., 50., 51., 52.	3	Laika apstākļi. Siltāks/aukstāks laiks, vissiltākais/visaukstākais gadalaiks, visgarākā/īsākā diena/nakts. Ārā list/nelist. Ārā ir auksts/silts laiks. Laika apstākļiem piemērots apgērbs.
4.3.	Sezonas darbi. <i>Kas darbiņu padarija, tas stai-gāja dziedādams!</i>	53., 54., 55.	3	Atpūtas iespējas katrā gadalaikā. Katra gadalaika raksturīgākie darbi. Talka. Darbarīki. Drošības pasākumi un brīdinājumi, atpūšoties un strādājot brīvā dabā.

Sasniedzamais rezultāts valodas un dzīvesprasmēs	Vārdu un frāžu krājums, valodas modeļi
Zina, kādi gadalaiki ir Latvijā, kādi ir pavasara, vasaras, rudens un ziemas mēneši. Saskata un novēro pārmaiņas dabā un pastāsta par saviem vērojumiem, iespaidiem par norisēm dabā. Raksturo klimata īpatnības katrā gadalaikā.	<i>Gadalaiki Latvijā – pavasarīs, vasara, rudens, ziema. Pavasara mēneši – marts, aprīlis, maijs. Vasaras mēneši – jūnijs, jūlijs, augusts. Rudens mēneši – septembris, oktobris, novembris. Ziemas mēneši – decembris, janvāris, februāris. Spīd saule. Līst lietus. Snieg/putina sniegs. Kūst sniegs/ledus. Pūš vējš. Zied puķes. Plaukst/krīt lapas. Atlido/aizlido gājputni. Pil lāstekas. Upēs iet ledus. Bērni pikojas, spēlē bumbu.</i>
iegūst informāciju par laika apstākļiem un raksturo laika apstākļus katrā gadalaikā. Apguvis iemaņas veidot un lietot īpašības vārdu salīdzināmās pakāpes. Zina un nosauc apgērbus, kas jāvelk, ejot ārā katrā gadalaikā. Zina, kā uzaicināt citus saģērbties/noģērbties.	<i>Silts, siltāks, vissiltākais u.tml. Vai šodien ir auksti? Vai man vajag lietussargu? Vai šodien ir karsta saule? Peldkostīms, vasaras cepure, kurpes, svārki, jaka, gumijas zābaki, lietus-mētelis, kreklis, bikses, ziemas zābaki, ziemas cepure, cimdi, mētelis u.c. Uzvelc/novelc mētelī, jaku, zābakus u.c., apsien šalli, uzliec cepuri, paņem lietussargu u.c.</i>
Zina un nosauc, kādas norises, darbi, izklaides u.c. raksturīgi katram gadalaikam, un raksturo tās. Nosauc darbarīkus, kas nepieciešami dažadiem darbiem. Saprot brīdinājumus (vārdus un brīdinājuma zīmes) un izsaka tos citiem. Mācās taktiski izteikt savu attieksmi pret lietām, notikumiem u.c. Ir interese darboties kopā. Mācās uzņemties atbildību par apkārtējo vidi.	<i>Atpūta. Braukt skolas ekskursijā, svinēt Lieldienas, celt sniegavīru, peldēties un spēlēt bumbu pludmalē u.c. darbi. Laistīt puķes dārza, tīrīt sniegu, grābt lapas, taisīt putnu būrtī, kaplēt kartupeļus, rakt zemi, lasīt ābolus, pļaut zāli u.c. Darbarīki. Lāpsta, lejkanna, grozs, plaujmašīna, kaplis, grābeklis. Talka, atkritumi, bīstamie atkritumi (šķirces, pudeles, stikla lauskas, baterijas).</i>

Nr.	Tēma un apakštēma	Darba lapa	Stundu skaits	Saturs
4.4.	Augi, augļi, ogas, dārzeņi un puķes. <i>Kas izaudzis manā dārzā?</i>	56., 57., 58.	3	Augļi, ogas un dārzeņi, kas aug Latvijā. Dārza augi, iekārtojums. Pazīstamākās vasaras dārza un plavas puķes.
4.5.	Dzīvnieki lauku sētā.	59., 60.	2	Mājdzīvnieki un mājputni lauku sētā. Rūpes par dzīvniekiem. Labums, ko dzīvnieki dod cilvēkam.

Sasniedzamais rezultāts valodas un dzīvesprasmēs	Vārdu un frāžu krājums, valodas modeļi
Pazīst un nosauc augļus, ogas un dārzeņus, kas aug Latvijā. Stāsta par savu vai kāda cita dārzu – apraksta augus, dārza iekārtojumu, izmantojot prievidus. Nosauc un raksturo pazīstamākos vasaras dārza un plavas augus.	<i>Augs, augi. Auglis, augļi, āboli, bumbieri, plūmes, kirši. Oga, ogas, zemenes, avenes, upenes, jāņogas, ērkšķogas, vīnogas. Dārzeni, kartupeļi, burkāni, bietes, kāposti, tomāti, gurķi. Prievidu uz, zem, aiz, pie, starp lietojums. Dārza puķes, rozes, lilijas, samtenes, gladiolas, atraiņutes, puķuzirņi. Plavu puķes, ābolīņš, madaras, rudzupuķes, smilgas, magones, margrietiņas. Indīgie augi.</i>
Nosauc pazīstamākos mājdzīvniekus un mājputnus. Zina un pastāsta, kā jārūpējas par mājdzīvniekiem un kādu labumu dzīvnieki dod cilvēkam.	<i>Mājdzīvnieki un mājputni lauku sētā. Aita, suns, zirgs, vista, gailis, cūka, govs, pīle, kaza, kaķis, cālis, auns, zoss. Kā tie saka? Vau-vau, ūau-ū, mū-ū u.c. Ko tie ēd? Graudus, zāli, sienu, pienu, gaļu u.c. Ko tie dara? Dēj olas, dod pienu, velk ratus, dod vilnu, kēr peles, sargā māju.</i>

Iepazīšanās. Sveiks, draugs!

1., 2., 3., 4. un 5. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kas es esmu? Kas tu esi? Kā mani sauc? Kāds ir mans vārds? Kā tevi sauc? Kāds ir tavs vārds? Kāds ir tavs uzvārds? Mātes, tēva vārds? Kā tevi sauc? Kāds ir tavs vārds, uzvārds? No kurienes es esmu? Kur es dzīvoju? No kurienes tu esi? Kur tu dzīvo? Cik man gadu? Cik veca ir mana mamma (tētis, māsa, brālis u.c.)?

Skolotāja un skolēna sadarbība

Kopīgi aplūko un nosauc latviešu valodas alfabētu (īpaši uzsverot īisos un garos patskaņus, divskaņus, mīkstos līdzskaņus). Skolotājs var rosināt skolēnus salīdzināt latviešu valodas alfabētu ar savas dzimtās valodas alfabētu: kopīgais un atšķirīgais.

1. darba lapa

Skolotājs un skolēns kopīgi apskata zīmējumu un izlasa darba lapā doto sarunu.

Skolotājs rosina sarunu ar jautājumiem: *Kā sauc zēnu? No kurienes ir Valdis Leja? Atbildēs izmanto frāzes: Valdis Leja ir no Latvijas. Viņš ir no Latvijas.*

Pirms 1. uzdevuma veikšanas skolotājs veido priekšstatu par vietniekvārdiem, uzskatāmībai ieteicams izmantot 1. tabulu.

1. tabula

es esmu	mēs esam	mans/manā	mūsu
tu esi	jūs esat/esiet	tavs/tava	jūsu
viņš /viņa ir	viņi, viņas ir	viņa/viņas	viņu

Skolotājs stundā var izmantot arī karti, kurā ir redzamas Eiropas Savienības valstis, rosinot skolēnus sameklēt tās valstis, no kurienes ir zīmējumā minētie bērni, piemēram, Vācija, Zviedrija. Tāpat arī kartē var meklēt, kur atrudas bērna dzimtene, un izpētīt, kur ir Latvija.

2. darba lapa

Pēc 1. uzdevuma parauga, skolēns uzraksta savu vārdu, uzvārdu, valsti/pilsētu, no kurienes viņš ir, un nosauc pa burtiem. Ar jautājumu: *Kur tu dzīvo? – skolotājs netieši akcentē vārdu lokatīvā.*

Skolēni 2. uzdevumā sameklē un pasaka, kur katrs dzīvo. Galotni var pasvītrot ar krāsas zīmuli un garo patskani sameklēt alfabetā.

3., 4. darba lapa

Rosina skolēnu uzzīmēt savu ģimeni norādītajā vietā vai uz atsevišķas lapas un tad pēc parauga (teksts 3. darba lapas augšā) pārrunā zīmējumā attēloto, kā arī pieraksta apgūstamo informāciju.

Uz nākamo nodarbību skolēns var atnest ģimenes fotogrāfiju un mājās sagatavot stāstījumu par savu ģimeni.

Runājot par ģimeni un dzīvesvietu, jāatceras, ka skolēnam var būt atšķirīga dzīves pieredze, jāizturas pret to tolerantī. Tā, piemēram, iespējams, ka skolēnam nav īsto vecāku un viņš dzīvo audžu- ģimenē, vai tikai ar vienu no vecākiem, vai ir vēl kādas atšķirības. Tāpat arī var būt ievērojamas atšķirības apstākļos, kādos skolēns ir dzīvojis iepriekš un kādos tagad, tāpēc skolotājam savos izteikumos, jautājumos un emocionālajā reakcijā jābūt ļoti uzmanīgam, lai nerādītu skolēnā bailes vai šaubas par savu atbilstību „pareizam” mode- lim, neaizskartu kādas sāpīgas atmiņas u.tml.

Strādājot ar 3. darba lapu, skolotājs palīdz skolēnam apgūt skaitļa vārdus un izprast salikto skaitļa vārdu veidošanas pamat-principus latviešu valodā.

5. darba lapa

Nostiprina zināšanas par skaitļiem, runājot un rakstot ar cipariem vai vārdiem, kā arī sniedz informāciju, kur vērsties, ja nepieciešama palīdzība. Skolēns apgūst ģimenes locekļu telefona numurus, kā arī skolas un skolotāja telefona numuru.

Skolotājam jārosina skolēnu noskaidrot un iegaumēt nepieciešamos telefona numurus Latvijā, kur jāzvana ārkārtas gadījumos:

- ugunsdzēsība un glābšana 01
- policija 02
- medicīniskā palīdzība 03 vai 113
- visās ārkārtas situācijās var zvanīt 112

Skolotājs pastāsta, ka telefona numuram, zvanot no kādas ārvalsts uz Latviju, priekšā ir jāliek valsts kods +371, piemēram, no Austrālijas uz Latviju zvanot +371 29438537.

Skolotājs rada priekšstatu par sinonīmiem: telefons, tālrunis; telefona numurs, tālruņa numurs, kontakttelefons.

Sasveicināšanās un pieklājība. *Satiekamies?*

6., 7., arī 18. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kā sasveicināties no rīta, dienā, vakarā? Kuras ir biežāk lietotās pieklājības frāzes? Kādās situācijās tās tiek lietotas? Cik ir pulkstenis? Kad jāpārgriež pulkstenis? Kura diena ir šodien? Kura diena būs rīt? Kura diena bija vakar? Kāda šodien ir diena? Kāda vakar bija diena? Kāda rīt būs diena? Kas ir nedēļa? Kāds mēnesis?

Skolotāja un skolēna sadarbība

6. darba lapa

Apskatot zīmējumu, skolēns noskaidro, kā sasveicinās no rīta, dienā, vakarā, naktī. Skolotājs paskaidro, kā veidojas *labrīt*, *lab-dien*, *labvakar*, ar *labu nakti* – *lab-* ir no *labs* (*vēlēt labu*), bet otrajā daļā – *rīts, diena, vakars, nakts*.

Izpildot uzdevumus šajā darba lapā, tiek apgūti pulksteņa laiki. Jautājot *kad?* *cikos?*, tiek akcentēta uzmanība atbildei lokatīvā, pie-mēram, cikos? – pulksteni astoņos; *kad?* – divdesmitos/astoņos vakarā.

Strādājot būtu ieteicams izmantot arī īstu pulksteni, kuru skolēns pats var regulēt, tādējādi uzdevums tiek pietuvināts reālajai dzīvei, kā arī iegūtās zināšanas tiek lietotas praktiski. Turklat skolēnam, kam ir izteikta kinētiskā uztvere, šāda darbošanās ļaus vieglāk un ātrāk apgūt vielu un atcerēties informāciju.

7. darba lapa

Ieteicams papildus kopīgi aplūkot/izpētīt kādu no Latvijā izdotajiem kalendāriem un pārrunāt, kas tajā ir attēlots un rakstīts: mēnešu un dienu nosaukumi, datumi, vārda dienas.

Būtu vēlams bērnu informēt par to, ka Latvijā tiek svinētas vārda dienas.

Nostiprinot zināšanas par mēnešiem un skaitļiem, skolēns var aizpildīt 2. tabulu un pastāstīt par tabulā uzrakstīto informāciju.

2. tabula

Gadalaiks	Mēnesis	Cik dienas ir mēnesī?	
Pavasaris	1. Marts 2. 3.	31 diena	<i>trīsdesmit viena diena</i>
Vasara	1. 2. 3.		
Rudens	1. 2. 3.		
Ziema	1. 2. 3.		

Drošība. Sargies auto!

8., 9., arī 15. un 17. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kā uzvesties uz ielas? Kā darbojas luksofors? Kas tās par krāsām? Kāda izskatās gājēju pāreja? Kur atrodas skola? Kā nokļūt līdz peldbaseinam? Kā aiziet līdz pastam? Kur nopirkt puķes? Kas noticis? Kur meklēt palīdzību, ja noticis nelaimes gadījums? Kā sazvanīt neatliekamo palīdzību no telefona automāta, no mājas tālruņa, no mobilā tālruņa? Kāds izskatās policists, policijas mašīna, ārsts, ātrās palīdzības mašīna, ugunsdzēsējs, ugunsdzēsēju mašīna? Kāda ir mana adrese? Kāds ir mans tālruņa numurs? Augšā, lejā, uz augšu, uz leju, priekšā, iekšā, kur, tur, te?

Skolotāja un skolēna sadarbība

8. darba lapa

Vēlams izmantot papildu materiālus – sižetiskus attēlus, piemēram, teātri, puķu veikalā, policijā, skolā u.c. Loti ieteicams kopā ar skolēnu izstaigāt visas minētās vietas realitātē.

Skolotājs rosina sarunu, kurā skolēns pastāsta, kādas sabiedriskas vietas/iestādes, piemēram, aptieka, puķu veikals, sporta centrs, teātris u.c. atrodas pilsētā/rajonā, kurā viņš dzīvo. Izmantojot attēlus, skolēns pastāsta, ko attiecīgajā vietā var darīt/iegādāties/nopirkt, kādas funkcijas ir attēlā redzamajām sabiedriskajām vietām/iestādēm. Skolēns var papildināt savas zināšanas, meklējot informāciju par šīm sabiedriskajām vietām/iestādēm internetā vai preses izdevumos.

Skolotājs var mudināt skolēnu nosaukt vēl citas sabiedriskās vietas/iestādes, kuras varētu skolēnu interesēt (piemēram, zoodārzs, muzejs, parks, stadions, koncertzāle, baznīca utt.) un kopīgi noskaidrot, kādas funkcijas veic šīs sabiedriskās vietas/iestādes.

Skolotājs var kopā ar skolēniem veikt vienu vai vairākas ekskursijas, lai apmeklētu tās sabiedriskās vietas/iestādes, par kuru skolēnam ir vismazākā izpratne.

Skolotājs kopā ar skolēnu var zīmēt karti – plānu, uz kuras atzīmē visas iepazītās vai noskaidrotās sabiedriskās vietas/iestādes. Šādam darbam var izmantot jau gatavu pilsētas vai ciema plānu, kurā iezīmē vai attiecīgajā vietā uzlīmē noskaidrotās sabiedriskās vietas/iestādes nosaukumu. Kartes leģendā var pierakstīt visas iegūtās ziņas par šīm iestādēm: darbalaiks, kontakttelefons, funkcijas, ko veic, pakalpojumi, ko sniedz utt.

Izveidoto karti var izmantot arī tēmās par satiksmes drošību, kartē izpētot ceļu, piemēram, no skolas līdz aptiekai, un pārrunājot, kurās vietās jāšķērso ielas, pa kuru ceļu ejot ir visātrāk un pa kuru ceļu ejot – visdrošāk. Arī skolēni savā starpā var pārrunāt ceļu no viena objekta līdz otram.

9. darba lapa

Pārrunā kopīgo un atšķirīgo ceļa zīmēs skolēna dzimtenē un Latvijā, piemēram, par luksoforu un tā krāsu signāliem, gājēju pāreju u.c.

Uzskatei var izmantot dažādu ceļa zīmu attēlus. Jāskaidro arī tik ierasta lieta, kā kustības virziens un ielas šķērsošanas noteikumi, respektīvi, pārejot ielu vispirms jāskatās pa kreisi un tad pa labi, jo ir valstis, kurās kārtība ir pretēja.

Skolotājam obligāti jāpievērš skolēna uzmanība un jāakcentē drošība uz ielas. Pilsētā pat krustojumā pie zaļās gaismas, tāpat kā pie gājēju pārējas, ir jāpaskatās uz abām pusēm, vai netuvojas braucošs transporta līdzeklis, un tikai tad, ja neviens nebrauc, var šķērsot ielu. Ja pieturā ir stāvošs transporta līdzeklis, labāk pagaidīt, lai tas aizbrauc, jo mašīnas var braukt tam garām no visām pusēm. Īpaši jāatgādina, ka uz ielas jābūt uzmanīgam un jāskatās arī uz riteņbraucējiem, kas bieži brauc pa ietvi lielā ātrumā.

Vēlams akcentēt arī palīdzības dienestu nozīmi, tāluņa numurus utt. Skolotājs var sagatavot vairākus situāciju aprakstus vai attēlus, piemēram:

- braucot ar skeitbordu, zēns ieskrējis apmalē un nu sēž ar sāpošu un nekustināmu kāju;
- nozagts pie veikala atstātais divritenis;
- garāmejot ieraudzīti biezi dūmi, kas nāk no pagrabstāva loga, vai deg zāle lielā laukumā;
- puisis gribējis pabraukāt ar laivu un iekritis ūdenī, kur ir dziļš.

Loti vēlams iesaistīt klasesbiedrus, tad var nelielās grupās pa 2–3 risināt dotās situācijas un imitēt zvanu palīdzības dienestiem.

Skolēnam noteikti jāiemācās veidot sarunu ar palīdzības dienestu, nosaucot savu vārdu, atrašanās vietu un problēmu.

Tikpat svarīgi paskaidrot bērnam, ka uz ielas nedrīkst atbildēt svešniekiem un nekādā gadījumā nedrīkst pieņemt viņu uzaicinājumus iet viņiem līdzi vai arī ēst svešnieku piedāvātos kārumus.

Skolotājs rosina sarunu, kurā tiek izvērtēta uzvedība uz ielas, piemēram:

- braukšana ar divriteni, skrituļslidām u.c.;
- atbilstošs ietērps, braucot ar divriteni, skrituļslidām (elkoņu un ceļu aizsargi, kivere);
- ceļu satiksmes noteikumi, luksofors, gājēju pāreja, ielas šķēršāna.

Pēc sarunas varētu apskatīt, piemēram, zīmējumu 8. darba lapā un novērtēt Maijas un Valda apģērbu, braucot ar divriteni.

Skolēni skolotāja vadībā var sagatavot nelielus ziņojumus par saviem kā satiksmes dalībnieku pienākumiem un tiesībām. Visa nodarbība var saukties: „Kā jārīkojas, lai neapdraudētu citus un citi neapdraudētu mani uz ielas.”

Tēmas.

- Es kājāmgājējs.
- Es riteņbraucējs.
- Es ar skeitbordu/skrituļslidām.
- Es automašīnā.
- Es sabiedriskajā transportā.

Ziņojumi var būt vienkārši ievērojamo noteikumu uzskaitījums, un, ja iespējams, šo noteikumu pamatojums. Savukārt, ja skolēna valodas zināšanas ir vājas, tad viņš var zīmēt komiksus vai plakātus, vēlāk var sarīkot izstādi par šo tēmu.

Nobeigumā var veidot simulācijas – atveidot un izspēlēt dažādas situācijas uz ielas vai transportā.

Apgūstot šo tēmu, var izmantot arī **15. darba lapā** dotās izgriežamās kartītes ar dažādu transporta līdzekļu attēliem, kā arī **17. darba lapā** atrodamo spēli (spēles noteikumus skatīt 17. darba lapas aprakstā).

Izskats. Kam pieder zaļā šalle?

10., 11., arī 48. un 49. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kā sauc cilvēka kermēņa daļas? Kādas ir cilvēka kermēņa daļas? Kādu apgērbu es valkāju? Kā ģērbjas meitenes? Kā ģērbjas zēni? Ko ģērbt, ejot uz skolu? Ko ģērbt, ejot pie draugiem? Ko ģērbt, ejot uz operu? Kas tā par krāsu? Kādā krāsā ir ...? Vai tev patīk? Kāpēc tev nepatīk?

Skolotāja un skolēna sadarbība**10. darba lapa**

Skolotājs rosina ar jautājumu palīdzību skolēnu pateikt savus secinājumus, kāpēc zīmējumā dažām ķermēņa daļām (*acs-acis, auss-ausis*) ir divi nosaukumi, piemēram: *Vai cilvēkiem ir viena acs vai divas acis? Parādi, lūdzu, zīmējumā aci, bet tagad parādi, lūdzu, acis!* utt.

Spēle *Vai tu zini ķermēņa daļas?*

Skolotājs dod skolēnam uzdevumus: *Parādi savas rokas! Aizver vienu aci! Aizver abas acis! Pacel kāju!* utt. Skolēns – izpilda.

Šī spēle veiksmīgi lauj apgūt arī dažādus darbības vārdus (*parādi, aizver, atver, pacel, saliec, pietupies, palecies, pamāj, pakrati* utt.).

Zināšanu nostiprināšanai darbam klasē vai mājās, var izmantot šādu uzdevumu: izdrukāt vai uzzīmēt uz atsevišķas lapas 3. tabulu. Pie katras dotā nosaukuma uzzīmēt atbilstošo ķermēņa daļu vienskaitlī un daudzskaitlī. Uzdevums palīdzēs veidot izpratni par lietvārda lietojumu vienskaitlī un daudzskaitlī, kā arī nostiprinās zināšanas par ķermēņa daļu nosaukumiem.

3. tabula

galva	roka	rokas	deguns	kāja	kājas
acs	acis	auss	ausis	mute	pēda
plauksta	plaukstas	celis	ceļi	pirksts	pirksti
vaigs	vaigi	kakls	uzacs	uzacis	lūpa
elkonis	elkoņi	zobs	zobi	plecs	pleci
					mugura

11. darba lapa

Skolotājs rosina sarunu par cilvēka izskatu. Iespējamie sarunas atslēgvārdi:

- cilvēka acis: zilas, brūnas, zaļas, šauras, lielas u.c.
- mati: melni, tumši, blondi, sarkani, īsi, gari u.c.
- deguns: plats, šaurs, uzrauts, garš, īss u.c.
- mute: liela, maza, vidēja u.c.
- ausis: lielas, mazas, vidējas u.c.

Sarunā un uzdevumu pildīšanas gaitā uzsvērt, ka katrs cilvēks ir individualitāte, nav divu vienādu cilvēku, visi cilvēki ir normāli, atšķiras tikai sejas vaibsti utt.

1. uzdevumu skolēns kopīgi ar skolotāju/klasesbiedru vispirms izlasa un atbilstoši aprakstam ar krāsas zīmuliem pabeidz abus portretus.

Skolēns apraksta uzzīmētos portretus, izmantojot 3. personas vietniekvārdus vai minēto personu vārdus. Pēc tam skolotājs var aicināt skolēnu raksturot savu, skolotāja, klasesbiedra vai kāda filmas varoņa izskatu.

Skolotājs var pievērst skolēna uzmanību un piedāvāt apgūt dažādus pozitīvus izteicienus/frāzes, kas raksturo izskatu: *Tu šodien labi izskaties! Cik Tev skaistas acis/lūpas, mati utt! Kā Tu esi iededzis! Tev piestāv jaunā frīzūra/matu griezums! Paldies, tu arī labi izskaties.* Pēc tam skolēni skolotāja vadībā vai skolotājs ar skolēnu var izveidot un norunāt vairākus šādus dialogus.

Var spēlēt jautājumu un atbilžu spēli dažādās variācijās.

- *Kas tev šodien ir mugurā? Bikses/jaka/svārki/kurpes. Kādā krāsā ir tavas bikses/jaka/svārki/kurpes? u.tml.*
- *Tev šodien ir sarkans... Tev šodien ir mīksts... u.tml.*
- *Kas Jānim ir zaļš? Kas Ilzei ir balts? u.tml.*

Skolotājam noteikti jāpastāsta skolēnam par zēnu un meiteņu apģērbu. Šeit var izmantot ģērbjamās lelles no **48. un 49. darba lapas**. Skolēns (skolotāja vadībā) saģērbj meiteni, iemācoties galveno apģērba gabalu nosaukumus, un pēc tam tāpat saģērbj zēnu. Var zīmēt arī vēl citus apģērba gabalus, lai savādāk saģērbtu papīra lelles. Ģērbjot lelles, var vairākas reizes atkārtot apģērbu nosaukumus un krāsas, ķermeņa daļas, uz kurām apģērbs tiek uzvilkts, paskaidrot iemeslu, kāpēc izvēlēts tieši šis apģērbs.

Skolotājam vajadzētu izskaidrot vai vismaz norādīt, ka Latvijā cilvēki parasti ģērbjas atbilstoši situācijai, piemēram, uz operu vai balli neiet dzinsos, ziemā liek šalli un velk cimdus u.tml.

Var kopīgi veikt vairākus vingrinājumus: Ko vilkt mugurā? Ko vilkt kājās? Ko vilkt rokās? Ko likt galvā? Kā ģērbties, ja ārā līst/ir karsts/ir auksts? Kā ģērbties, ja jāiet uz parku, muzeju, pie drauga uz mājām, uz talku mājas pagalmā, uz daiļlašanas konkursu, pēc liecības vai 1. septembrī, uz karnevālu utt.

Sajūtas. Palīdzi, man sāp!

12., 13. un 14. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kā es jūtos? Kā tu jūties? Ko darīt, ja nejūtos labi? Kas ir tēja? Kas ir medus? Kāpēc vajadzīgs kabatlakats/salvetes? Kāpēc bieži ir jāmazgā rokas? Kas man kaiš? Kur var nopirkt zāles/tēju? Pie kāda ārsta man jāiet? Kur un kādos laikos ārsts pieņem? Kāda ir apmeklējuma kārtība? Ko par kavējumu teiks skolā? Kā informēt skolotāju?

Skolotāja un skolēna sadarbība

12. darba lapa

Stundas sākumā pārrunā jaunos vārdus un atkārto jau zināmos. Pēc tam, kad skolēns kopīgi ar skolotāju ir izpildījis darba lapā norādītos uzdevumus, skolotājs var piedāvāt skolēnam izveidot un iestudēt dialogus par tēmu *Pie ārsta/daktera*. Skolēns izspēlē dažādas situācijas: kad paaugstināta temperatūra, sāp vēders, ir slikta dūša, sāp galva, asiņo pušums, sāp zobs utt. Skolēns mācās pateikt, vai viņam sāp stipri vai nedaudz, vai var paciest, mācās pateikt, tieši kurā vietā sāp, mācās atbildēt uz ārsta jautājumiem.

Šajā aktivitātē skolotājs var iesaistīt arī skolas medmāsu, un dialogus var izmēģināt māsiņas kabinetā. Atrodoties atbilstošā vidē un sarunājoties ar speciālistu, bērns vieglāk uztvers informāciju un ātrāk adaptēsies situācijā, kā arī, nonākot attiecīgajā situācijā reālajā dzīvē, neizjutīs tik lielu stresu, jo vienreiz jau būs ticies ar „personu baltajā uzsvārī”.

Skolotājs var skolēnam norādīt, ka Latvijas apstākļos visbiežāk saslimt ar dažādām saaukstēšanās slimībām, tāpēc ir jācenšas izvairīties no situācijām, kas to veicina, respektīvi, ir jāgērbjas atbilstoši laika apstākļiem.

Tāpat skolēnam būtu jāzina, ka Latvijā šādos gadījumos nereti cilvēki pirms doties pie ārsta vai sākt lietot kādus medikamentus, parasti izmanto dažādas tautas metodes – dzer karstu tēju ar medu vai upeju ievārījumu, ietinas vai apliek vilnas šalli un uzvelk vilnas zeķes, ēd kiplokus, mērcē kājas karstā ūdenī utt.

13. darba lapa

Skolotājs akcentē un vērš uzmanību uz lokatīva lietojumu, kā arī uz vienskaitļa un daudzskaitļa formas *trešdien* un *trešdienās* u.tml. semantisko atšķirību.

14. darba lapa

Skolotājs rosina skolēnus attēlot, kā jūtas cilvēks, kad ir vesels (laimīgs), kad ir salūzis ritenis (bēdīgs), kad ir saņēmis skaistu dāvanu (priecīgs) u.tml. Pēc tam skolēni var strādāt pāri/grupā, viens otram jautājot: „Kā tu šodien jūties?” Iespējamās skolēnu atbildes var uzrakstīt uz tāfeles: *Labi. Lieliski. Es esmu priecīgs. Es esmu vesels...*

Tālākajā darba gaitā skolēns patstāvīgi mēģina izpildīt 1. uzdevumu. Pēc uzdevuma veikšanas skolotājs un skolēns pārrunā uzdevumu un vārdu nozīmes.

2. uzdevumā skolēnam jāsaliekt pa pāriem pretējas nozīmes vārdi.

Savukārt 3. uzdevumā pārrunā vārdu galotnes sieviešu un vīriešu dzimtē.

4. uzdevumu skolēns var papildināt, pierakstot arī savus piemērus.

Līdzās darba lapās dotajiem uzdevumiem, ierosināšanas fāzē vai arī atkārtojot, skolēns var uzzīmēt trīs stāstus, kas jādara, lai būtu vesels.

Pārvietošanās. Visi ceļi ved uz skolu.

15., 16., 17. un 18. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kurā skolā/klasē es mācos? Kurā skolā/klasē tu mācies? Kur atrodas skola un kā līdz tai noklūt? Kā es eju uz skolu? Cik tālu no skolas? Vai ... dzīvo tuvu/netālu/loti tālu/blakus skolai? Vai tas ir vilciens, tramvajs, trolejbuss, autobuss, ritenis, mikroautobuss, tak-sometrs? Kurš uz skolu dodas kājām? Kā tu brauc uz skolu? Ar ko tu brauc uz skolu? Pa kuru ceļa pusi ir jāiet? Kur jāšķērso iela? Cikos sākas stundas? Cikos beidzas stundas? Cikos tev sākas stundas? Cikos tu celies? Cik ilgi tu brauc uz skolu?

Skolotāja un skolēna sadarbība

15. darba lapa

Īpašu uzmanību pievērš apstākļa vārdiem, kas norāda attālumu – tuvu, tālu, blakus, netālu, loti tālu.

16. darba lapa

Vairāk domāta atkārtošanai un zināšanu nostiprināšanai, jo tēmas un vārdi jau sastopami un apgūti apakštēmā „Drošība. Sargies auto!”, t.i., ceļa puse, pa kuru brauc mašīnas un iet gājēji; ietves, tuneli, gājēju tiltiņi; kur un kā šķērsot ielu, gājēju pāreja (lietderīgi atgādināt, ka gājēju plūsma, šķērsojot ielu, ir tādā pašā virzienā, kā automašīnu plūsma, respektīvi – pa labo pusī); luksofors; riteņbraucēji uz ielām un ceļiem.

Svarīgi pārrunāt situācijas, kādās bieži nonāk riteņbraucēji, jo Latvijā nav daudz riteņbraucēju celiņu, kādi ir daudzviet pasaulē.

17. darba lapa

Spēle *Celš uz skolu*

Spēlei nepieciešams metamais kauliņš un kauliņi/priekšmetiņi, ar kuriem pārvietoties. Šādā nolūkā loti labi var izmantot, piemēram, dažādu krāsu pogas. Pirms spēles uzsākšanas dalībnieki izlozē, kāds satiksmes kustības dalībnieks katrs spēlētājs būs. Šim nolūkam paredzēti attēli uz lapiņām, kas atrodamas 15. darba lapā (bērns iet kājām, autobuss, tramvajs, vilciens u.c.). Lapiņas ar attēliem ieteicams no darba lapas izgriezt un uzlīmēt uz cietāka pamatiņa, lai ar tām var brīvi rīkoties un tās var izmantot arī citām spēlēm un uzdevumu veikšanai.

Nepieciešamas arī 3 atsevišķas vienādas lapiņas ar uzrakstiem:
Ej pa labi. Ej pa kreisi. Ej taisni.

EJ PA LABI	EJ PA KREISI	EJ TAISNI
------------	--------------	-----------

Šīs lapiņas jānoliek ar balto pusi uz augšu, lai spēlētāji neredzētu, kas uz tām rakstīts, bet nepieciešamības gadījumā tās varētu izmantot (skatīt tālāk spēles noteikumus).

Spēlē var piedalīties 2 – 4 spēlētāji. Skolotājs var spēlēt šo spēli arī divatā ar skolēnu, lai pārbaudītu, kā viņš atceras iepriekš mācīto.

Spēles dalībnieks met metamo kauliņu un iet tik laukumiņus uz priekšu, cik ir uzmests. Sāk tas, kurš pirmais uzmet 6.

• Ja spēlētājs apstājas uz laukumiņa, kurā redzams *luksofors ar zaļo gaismu*, tad spēlētājs paitē vēl 2 lauciņus uz priekšu.

• Ja spēlētājs apstājas uz laukumiņa, kurā redzams *luksofors ar sarkano gaismu*, gājiens jāizlaiž.

• Ja spēlētājs nonāk uz laukumiņa *e-talons*, tad ir divas iespējas:

1) spēles dalībnieks uzrāda e-talonu, ja viņam tāds ir, un spēlē tālāk;

2) ja e-talona spēles dalībniekiem nav, gājienu izlaiž.

Ja skolēns nezina, kas ir e-talons, skolotājs paskaidro, ka tā ir braukšanas biletē un kā tā lietojama, parāda, kāda tā izskatās.

Skolotājs var izmantot e-talonu arī kā pastāvīgu spēles atribūtu, piemēram, jau pirms spēles sākuma kādam no dalībniekiem ielozēt e-talonu.

Iespējams, ka skolēns nav bijis Rīgā un e-talona lietošana viņam nav aktuāla. Tādā gadījumā, kādam spēles dalībniekam nonākot uz šī laucipa, skolotājs var tikai izskaidrot e-talona lietošanas principus vai arī izskaidrot, kā konkrētajā pilsētā/novadā norēķinās par braucienu sabiedriskajā transportā.

• Ja spēlētājs nonāk uz kāda laukuma, kur ir uzzīmēts *pārvietošanās līdzeklis* (piemēram, trolejbuss, divritenis u.c.), tad viņam jāpasaka viens teikums, kurā minēts šis ceļu satiksmes dalībnieks

(piemēram: *Ar tramvaju var aizbraukt līdz Rīgas centram. Autobusa biļeti var nopirkt pie šofera.*). Ja viņš to spēj, tad var mest metamo kauliņu vēlreiz. Ja spēlētājs teikumu pateikt nevar, spēli turpina nākamais dalībnieks, bet šim spēlētājam gājiens jāizlaiž.

● Ja spēlētājs nonāk uz kāda laukuma, kur ir uzzīmēts tāds kustības dalībnieka attēls, kādu viņš sākumā izlozējis (piemēram, dalībnieks, kas izlozējis lapiņu ar divriteņa attēlu, nonāk uz laukumiņa *divritenis*), tad nekas nav jāsaka un spēlētājs var veikt vēl vienu gājienu – mest metamo kauliņu atkārtoti.

● Ja spēlētājs nonāk uz laukumiņa, kurā uzzīmētas bultiņas trīs virzienos (uz labo pusī, uz kreiso pusī un taisni uz priekšu), viņam jāizvelk viena no 3 lapiņām, uz kuras rakstīts tālākais kustības virziens (ej pa kreisi, ej pa labi, ej taisni), un spēle jāturpina šajā virzienā.

● Uzvar tas, kurš pirmais nonācis skolā – centrālajā laukumā pa vidu.

18. darba lapa

Pārrunā ar skolēnu apstākļa vārdus, ar kuriem veido jautājuma formu par laiku, t.i., **cikos?** un **kad?** Sarunu ieteicams veidot, izmantojot skolēna iepriekšējo pieredzi, kā arī iekļaujot jaunu informāciju, piemēram, par sastrēgumstundām, kurās uz ielām ir daudz vairāk cilvēku. Jārunā ne tikai par to, cikos sākas skola, bet arī par veikalū u.c. sabiedrisku vietu darbalaikiem.

Uzdevums *Paša gatavots pulkstenis*

Skolēns var pats izveidot savu pulksteni – uz atsevišķas lapas uzzīmēt pulksteni un uz citas lapas pulksteņa rādītājus (vēlams izmantot kādu cietāku papīru, piemēram, kartonu). Tad rādītājus izgriež un pulksteņa vidū piesprauž ar adatu vai saspraudīti, vai piediedz ar diegu (tā, lai tos var brīvi kustināt).

Izmantojot šo pašgatavoto pulksteni, var risināt sarunas par laiku, atkārtot jēdzienus un nostiprināt zināšanas par dažādiem veidiem un valodas konstrukcijām, ar kurām iespējams izteikt pulksteņa laiku, piemēram, *desmit minūtes pāri deviņiem, deviņi un desmit minūtes, bez desmit deviņi, astoņi un piecdesmit minūtes u.tml.*

Skolas telpas un personāls. *Labdien, direktor!*

19., 20. un 21. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kā sasveicināties ar skolotāju? Kā sasveicinās skolēni? Ko drīkst bučot uz vaiga? Kur atrodas garderobe un kā tā darbojas? Kur atrodas mana klase un kā līdz tai noklūt? Kur ir tualete? Kā atšķirt sieviešu un vīriešu tualeti? Kur atrodas ēdnīca/kafejnīca? Cikos/kur ir pusiņas? Kur ir skolotāju istaba un direktora kabinets? Kur atrodas medpunktis? Kur ir bibliotēka? Kas strādā skolā? Kāda ir skola?

Skolotāja un skolēna sadarbība

Sarunu ieteicams virzīt, pamatojoties uz skolēna jau esošo pieredzi viņa valstī, tad pārrunāt, kā sasveicinās Latvijā.

19. darba lapa

Sākas ar nelielu zīmējumu, kurā parādīta sasveicināšanās. Zīmējums grupēts it kā divās daļās – sasveicināšanās ar pieaugušo – šajā gadījumā skolotāju – un sasveicināšanās bērnu starpā, kas zīmējumā atklāta divējādi (*Čau!* un *Sveiks!*).

1. uzdevumā skolēnam no konteksta jāsaprokt, kādas sasveicināšanās frāzes būtu jāizmanto.

Ja skolotājs vai pats skolēns vēlas pārliecināties, ka ir iegūta izpratne par sasveicināšanās frāzēm, 2. uzdevumā labajā pusē darba procesā aizpildītās līnijas var aizklāt ar roku vai papīra loksni un sveiciena frāzes vēlreiz izrunāt mutiski.

20. darba lapa

Darba lapā doti uzraksti, kādus izvieto uz telpu durvīm. Ieteicams kopā ar skolēnu izstaigāt skolu un sarunu par to, kas katrā telpā atrodas, veidot pie katras konkrētā kabineta durvīm.

Skolotājs var šo darba lapu un uzdevumu izmantot kā izzinošo – skolēns izlasa tekstu un iepazīstas ar telpu izvietojumu savā skolā. Pēc tam skolēns zīmē karti/plānu – telpu izvietojumu savā skolā.

Iespējams šo darba lapu sagriezt un izmantot arī kā saliekamo spēli – skolēns izvelk un lasa telpas aprakstu, pēc tam mēģina

nosaukt vai sameklēt atbilstošā kabineta nosaukumu un savienot to ar aprakstu. Šāda uzdevuma interpretācija būs piemērota tiem skolēniem, kuriem ir plašāks vārdu krājums.

21. darba lapa

Skolēns iegūst informāciju par to, kā Latvijā tiek skaitīti māju stāvi: pagrabstāvs, 1. stāvs, 2. stāvs utt. Sarunā vajadzētu pievērsties arī salīdzinošajam aspektam, t.i., noskaidrot, kā stāvi tiek skaitīti valstī, no kuras bērns ieradies.

Lai 1. uzdevumā ierakstītu telpu nosaukumus, skolēnam jāsaprot konteksts, tāpēc skolotājam ieteicams palīdzēt. Ja konkrētajā skolā telpas izvietotas citādi vai ierastā kārtība ir savādāka, piemēram, 1., 2., 3., 4. klašu telpas neatrodas 2. stāvā, bet kādā citā, skolotājs iesaka skolēnam izmantot viņa zināšanas un pieredzi.

2. uzdevumā skolēns veido stāstījumu, izmantojot iepriekš apgūto mācību materiālu – informāciju un iegūtās zināšanas par skolas telpām.

Šajā uzdevumā var izmantot 4. tabulu, kuru iespējams papildināt vai sagriezt un izmantot spēlei – sagrieztās lapiņas apgriež ar balto pusi uz augšu un pa vienai izvelk. Skolēnam jāpasaka vismaz viens nosaukums vai teikums (pēc skolēna un skolotāja savstarpējas vienošanās), kas saistās ar šo vietu, tādējādi tiek nostiprināts un paplašināts vārdu krājums.

4. tabula

Blakus	Tuvu	Pirmajā stāvā	Otrajā stāvā	Kāpnes
Garš gaitenis	Kabinets	Klase	Telpa	Direktora kabinets

Mācību gads un stundas. Pareizajā vietā, pareizajā laikā.

22., 23. un 24. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kurš mācību priekšmets tev patīk? Ko tu dari stundā? Kas skolā notiek starpbrīdī? Kur tu pieraksti stundas? Vai tev ir līdzī dienasgrāmata? Cik tev ir stundu? Kādas tev ir stundas? Kā sadalās mācību gads Latvijas skolās? Kad sākas/beidzas mācību gads? Kas ir liecība un kad tā tiek izsniegtā? Kas ir koncerts un kad tas tiek rīkots? Ko es zinu par saviem klassesbiedriem? Ko es skolā mācos? Kad es mācos (nedēļas, dienas)? Kas ir brīvlaiks? Kad ir brīvlaiks? Kā vērtē skolēnus? Kā novērtēt savas sekmes? Kad izsniedz liecības?

Skolotāja un skolēna sadarbība

Strādājot ar šo tēmu, ieteicams izmantot skolēna iepriekšējo pie-redzi, t.i., salīdzināt, kā bija valstī, no kurās viņš ir ieradies, un kā ir Latvijā. Īpašu uzmanību vajadzētu pievērst atšķirīgām lietām, lai skolēnam mācību procesā nerastos nepatīkamas situācijas, piemēram, dienasgrāmatas lietojums, mājasdarbu esamība un pildīšana u.c.

22. darba lapa

Kopīgi pārrunā, kas notiek stundā, kas starpbrīdī, ko vajadzētu un ko nevajadzētu darīt.

23. darba lapa

Pēc zīmējuma raksturo vai tikai nosauc darbības, kas notiek zīmējumā starpbrīdī un stundā.

24. darba lapa

Skolēnam tiek piedāvāts kāda nezināma bērna Andra Apiņa stundu saraksts. Kad tas pārrunāts, ieteicams pēc tāda paša principa veidot un pārrunāt arī savu stundu sarakstu (5. tabula). Pēc tam pārrunā, kuri mācību priekšmeti ir interesantāki, kuros viegli, kuros grūtāk mācīties.

5. tabula

Pirmdiena	Otrdiena	Trešdiena	Ceturtdiena	Piektdiena

Skolas piederumi. *Kur ir mana pildspalva?*

24., 25. un 26. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kāda ir tava skolas soma? Ko tu tajā nēsā? Kad tu kārto somu? Vai tava soma ir smaga? Kas ir pats nepieciešamākais skolēna piede- rums? Kas atrodas skolas somā? Iedosi, lūdzu, zīmuli? Vai vari aizdot pildspalvu? Kad valkā sporta tērpu? Kādās stundās tu lieto lineālu, zīmuli, krāsas, līniju burtnīcu? Kuras stundas tev patīk un kāpēc? Kuras nepatīk un kāpēc? Ko tev patīk darīt? Ko tev nepatīk darīt?

Skolotāja un skolēna sadarbība

Sākumā saruna tiek veidota par skolas somu, pēc tam par tās saturu, t.i., to, kas tajā atrodas. Ieteicams minētos priekšmetus aplū- kot, pataustīt, padarboties ar tiem un nosaukt. Ja skolēns neiebilst, viņš var izņemt no savas skolas somas pa vienai lietai un tās nosaukt, kā arī mēģināt pastāstīt, kur un kā tās lieto.

Būtiski ir pārrunāt, ka soma un tās saturs ir katram bērnam perso- nīgās mantas un ka citu bērnu mantas bez atļaujas nedrīkst aiztikt.

Kopīgi noskaidro, kā palūgt citam skolēnam zīmuli, dzēsgumiju vai kādu citu nepieciešamu lietu.

Spēle *Kas pazudis?*

Uz galda saliktas dažādas lietas (aptuveni 10), kuras mēdz būt skolas somā. Skolotājs ar bērnu pārrunā, kas atrodas uz galda, un kā šīs lietas sauc. Tad skolēns aizver acis un skaita līdz 10, pa to laiku skolotājs pārbīda lietas un vienu no tām noņem. Kad skolēns atver acis, viņam jānosauc pazudusī lieta.

26. darba lapa

Pārrunā par skolēna spējām un sekmēm dažādos mācību priekšmetos, arī talantiem un īpašām prasmēm. Izmanto vārdus *padodas, nepadodas, sanāk, nesanāk, patīk, nepatīk u.tml.*

Skolas ikdiena. Vai tu izpildīji mājas darbu?

27. un 28. darba lapa

Jautājumi ierosmei

*Vai tev ir mājasdarbs? Kas ir mājasdarbs? Kāds ir mājasdarbs?
Vai tu izpildīji mājasdarbu? Vai tev ir daudz mājasdarbu? Cik saņēmi par mājasdarbu? Kādu atzīmi saņēmi par kontroldarbu? Kas uzdots mājasdarbā matemātikā? Kā pierakstīt uzdoto dienasgrāmatā? Kas uzdots? Kāpēc skolēnam ir dienasgrāmata? Kas ir piezīme?*

Skolotāja un skolēna sadarbība

Ieteicams pārrunāt mājasdarba būtību, lai skolēnam nerastos pārpratums par to, ka arī mājās jāstrādā patstāvīgi, lai sagatavotos mācību procesam.

27. darba lapa

Skolēns iepazīstas ar dienasgrāmatas atvēruma saturu.

1. uzdevumā tukša dienasgrāmatas lapa, kuru skolēns aizpilda, izmantojot iepriekš iegūtās zināšanas. Viņš var veidot savu dienasgrāmatas lapu, bet var veidot arī kāda iedomāta bērna dienasgrāmatas atvēruma lapu. Ja izvēlēts otrs variants, skolēnam vajadzētu pastāstīt par šo bērnu, ievērojot ierakstus dienasgrāmatā (piemēram, par to, kā viņam patīk vai nepatīk kāds mācību priekšmets).

3. uzdevumā skolēns iepazīstas ar informāciju tabulā – par to, kas notiek Andra mācību dienā skolā un mājās.

28. darba lapa

Skolotājs rosina skolēnu aizpildīt tabulu, ierakstot ziņas par sevi – kas šonedēļ darīts stundās skolā, kas mājās.

Pildot šo uzdevumu, būtu vēlams skolēnam radīt izpratni par jēdzienu *mājasdarbs* un *mājas darbs* atšķirībām, respektīvi, darbi, kurus skolā uzdod pildīt mājās – mājasdarbi, darbi, kurus veicam mājās (trauku mazgāšana, putekļu slaucišana, gludināšana utt.) – mājas darbi (salīdzinājumam – dārza darbi).

Notikumi un ieražas skolas dzīvē**29., 30. un 31. darba lapa****Jautājumi ierosmei**

Kad sākas mācību gads? Kad beidzas mācību gads? Kad tas sākās un beidzās valstī, kurā tu dzīvoji? Kādus svētkus tu svinēji skolā? Kad tev bija brīvlaiks? Kad ir brīvlaiks? Kur brauksim klases ekskursijā? Vai iesim pārgājenā? Vai tev blakus ir brīva vieta? Cikos satiksimies? Kur satiksimies? Vai tev klasē/skolā ir draugi? Vai nāksi uz klases vakaru? Kas jāņem līdzī uz klases vakaru? Ko darīsi/darīji brīvlaikā? Ko darīsi kopā ar gimeni/draugiem?

Skolotāja un skolēna sadarbība**29. darba lapa**

Paredzēta izpētei un pārrunām. Skolēnu var rosināt veidot šādu vai līdzīgu mācība gada atainojumu, izmantojot notikumus savā iepriekšējā skolā, un rosināt par to pastāstīt jaunajiem klases biedriem.

30. darba lapa

Skolēns aizpilda, izmantojot iepriekšējās darba lapas zīmējumu un tajā esošo informāciju, kā arī savu pieredzi.

31. darba lapa

Vispirms skolēns iepazīstas ar informāciju par klases pasākumiem, pēc tam veido nepieciešamo piederumu sarakstu klases vakaram, pārgājenam un ekskursijai, sagrupējot zīmējumos redzamās lietas.

Ieteicams ar skolēnu pārrunāt situācijas – kā pajautāt, vai autobusā blakus ir brīva vieta, kā norunāt, ar ko kopā sēdēt, kā piedāvāt citiem konfektes vai augļus, kur, braucot autobusā, likt konfekšu papīrus vai košlājamo gumiju utt.

Lai noskaidrotu, vai/cik labi skolēns ir iepazinis jauno klasi un klasesbiedrus, vai ir apguvis jaunos vārdus, var lūgt izpildīt papildu uzdevumus.

Pabeidz teikumus!

Mana klase

Manā klasē mācās ____ skolēni. ____ zēni un ____ meitenes.

Zēnus sauc _____

Meitenes sauc _____

Manu klases audzinātāju sauc _____

Labajā pusē sēž _____

Kreisajā pusē sēž _____

Pirmajā solā sēž _____

Otrajā solā sēž _____

Pēdējā solā sēž _____

Mans labākais draugs klasē ir _____, viņš sēž _____

Uzdevums

Izvēlies iederīgu vārdu un raksturo savu klasi!

Draudzīga	Saticīga	Nesaticīga	Kārtīga	Nekārtīga
Skaļa	Klusa	Trakulīga	Mierīga	Jautra

Uzdevums*Savieno jautājumu ar pareizo atbildi!*

Uzdevuma tekstu var arī sagriezt atsevišķās lapiņās un atbilstošās lapiņas sakārtot blakus (jautājums un atbilde).

A	Uz kurieni brauksim ekskursijā?	1.	Piedod, nē! Es sēdēšu ar Andri.
B	Vai mēs brauksim ar autobusu?	2.	Līdz Siguldai nav tālu.
C	Vai tev blakus ir brīva vieta?	3.	Jā, protams!
D	Cikos mēs izbrauksim?	4.	Izbrauksim deviņos.
E	Vai varu sēdēt ar tevi?	5.	Uz Siguldu.
F	Cik ilgi jābrauc līdz Siguldai?	6.	Jā, mēs brauksim ar autobusu.
G	Vai Sigulda ir tālu?	7.	Gandrīz stundu.

A	B	C	D	E	F	G

Uzdevums*Atrodi lieko!*

Skolotājs lūdz skolēnus uzzīmēt zīmējumu, kurā Juris/Linda dadas pārgājienā, bet viņam ir līdzīgi daudz lietu, ved suni, tur lietussargu, stumj divriteni utt.

Pēc tam skolēni samainās ar zīmējumiem un pastāsta, kas Jurim/Lindai ir lieks, lai dotos pārgājienā!

Manas mājas. *Mājas, mīļās mājas!*

32., 33., 34., 35. un 36. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kas ir ēka? Kas ir mājas? Kas ir dzīvoklis? Kas ir adrese? Kādas telpas ir dzīvoklī? Kādas funkcijas ir katrai telpai? Kādas mēbeles un iekārtas atrodas katrā telpā? Kādas funkcijas veic mēbeles un iekārtas? Kas var apdraudēt bērnu mājās? Kā rūkoties, lai būtu drošībā mājās? Kā vērtēt savu māju un citu cilvēku mājas?

Skolotāja un skolēna sadarbība

Apgūstot šo apakštēmu, svarīgi veidot priekšstatu par jēdzienu *mājas* gan tā fiziskajā, gan sociālajā, gan kultūras aspektā. Skolotājam jācēnšas radīt skolēnā izpratni par to, kādu nozīmi Latvijas iedzīvotāji piešķir savam mājoklim – savai mājai, un iepazīstināt ar Latvijā ierastajiem pieklājības noteikumiem, piemēram, bez aicināšanas iet pie kāda uz mājām ir nepiekājīgi; atnākot ciemos, jāievēro mājas saimnieku ieviestā kārtība un noteikumi, piemēram, jāpārauj kājas priekšnamā, jādodas dzert tēja virtuvē u.c.; ciemiņam vienmēr jāizsaka kāds kompliments par mājas iekārtojumu (*Cik skaisti aizkari! Kā man patīk jūsu glezna!*); ciemiņam vienmēr jāpalūdz atlauja, ja grib kaut ko lietot svešā mājā (*Kur es, lūdzu, varu nomazgāt rokas? Vai drīkst paskatīties šo grāmatu? Vai drīkst piezvanīt vecākiem no Jūsu telefona? Vai drīkst, es iziešu uz balkona?*) u.c.

32. darba lapa

Uzdevumi paredzēti, lai noskaidrotu jēdzienu *mājas, māja, ēka, dzīvoklis* nozīmi. Svarīgi noskaidrot, kas ir adrese un kā Latvijā pieņemts rakstīt adresi. Papildus var vingrināties, lasot vai rakstot draugu vai klasesbiedru adreses, aizpildot aploksnes.

Skolotājs palīdz skolēnam saprast asociatīvos māju aprakstus. Skolotājs var iepazīstināt ar šādiem izteicieniem: *dzimtas ligzda, ierīkojis midzeni, savilcis pūzni, nolīdis savā alā* utt.

Skolotājs mudina skolēnu stāstot vai zīmējot attēlot savu izpratni par mājām.

33., 34., 35. darba lapa

Skolotājs palīdz skolēnam iepazīties ar tradicionālo māju/dzīvokļa iekārtojumu un apgūt atbilstošu vārdu krājumu, kas ļauj nosaukt un raksturot dažādus sadzīves priekšmetus, mēbeles utt.

Katra darba lapa veltīta vienai dzīvokļa daļai – telpai, kurai ir konkrētas funkcijas – priekšnamam, virtuvei, vannas istabai un dzīvojamai istabai.

Ja skolēna valodas zināšanas ir labas, tad skolotājs var papildināt apzināmo un aprakstāmo priekšmetu sarakstu. Ja skolēna iepriekšējā pieredze ir bijusi ļoti atšķirīga, tad šos uzdevumus vajadzētu pildīt pakāpeniski, ik pēc laika pie tiem atgriežoties.

33. darba lapa

Pildot 1. uzdevumu, skolēns atkārto lokatīva lietošanu. Uzdevumi ir tikai ierosmei. Skolotājs var mudināt skolēnu uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem, izmantojot to telpu, kurā atrodas, un priekšmetus, kuri ir visapkārt.

Ja skolēnam ir atšķirīga dzīves pieredze, tad skolotājam vajadzētu pārrunāt un izskaidrot, kāpēc tieši šīs lietas atrodas šajā telpā un kāda ir šo lietu funkcionālā nozīme.

Darbojoties ar dialogu, skolotājam jāpievērš uzmanība un jāaccentē drošības jautājumi, īpaši uzsverot, ka nekādā gadījumā nedrīkst atvērt durvis svešiniekam. Tāpat vajadzētu izspēlēt šāda tipa situācijas un sīkāk pārrunāt, izmēģināt, kā užvesties šādos gadījumos.

34. darba lapa

Pildot 1. uzdevumu, skolēns vingrinās prievidu *pie, uz, zem* lietošanā.

Ja skolēna dzīves pieredze ir ļoti atšķirīga, tad skolotājam, pārrunājot ar skolēnu virtuves iekārtas funkcionalitāti, vajadzētu pievērst uzmanību drošības jautājumiem – elektrodrošības un ugunsdrošības noteikumu ievērošanai (neatstāt ieslēgtas elektroierīces, pārbaudīt, vai nogriezta gāze, vai aizvērts ledusskapis utt.).

Var arī atkārtot iepriekš apgūto, veidojot dialogu, kā nepieciešamības gadījumā izsaukt drošības dienestu.

35. darba lapa

Skolēns apgūst vārdus, kas ļauj nosaukt vannas istabas piedurkus, un mācās veidot teikumus pavēles izteiksmē, kā arī apgalvojuma teikumus ar darbības vārdu īstenības izteiksmes vienskaitļa pirmajā personā.

Ja skolēna pieredze ir atšķirīga, tad skolotājam ar skolēnu vajadzētu pārrunāt visas sanitāri higiēnisko telpu lietošanas iespējas,

higiēnas paradumus, kā arī jāpievērš uzmanība elektrodrošības un ūdens lietošanas drošības jautājumiem (sarkanā un zilā atzīme uz ūdens krāna u.tml.).

36. darba lapa

Skolēns skolotāja vadībā vingrinās veidot teikumus, kuros raksturo savu nodarbošanos telpā un dažādu priekšmetu atrašanos, izmantojot prievidrus *pie, uz, zem* u.c.

Skolotājs uzdevumu var paplašināt, sadalot šo nosacīto istabu uzdevumā vairākās telpās: guļamistaba, bērnistaba, ēdamistaba, viesistaba, kabinets utt. Pārrunā katras telpas iekārtojumu un izmantošanu.

Mani vecāki, radinieki, mājdzīvnieki

37. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kas ir ģimene? Kas ir radinieki? Ko nozīmē vārds un uzvārds? Kā uzvārds norāda uz radniecību? Kas ir paaudzes? Kādas var būt radniecības pakāpes? Kā ģimenē tiek dalīti pienākumi? Kādi pienākumi ģimenē ir pret mājdzīvniekiem?

Skolotāja un skolēna sadarbība

37. darba lapa

Skolēns apgūst vārdus, kas norāda noteiktas radnieciskās saites. Šī darba lapa domāta, lai:

- 1) uzzinātu, kā latviešu valodā sauc dažādus radiniekus;
- 2) izprastu radniecības pakāpes no vienkārsākajām līdz sarežģītākajām.

To var lietot arī kā atgādni, lai saprastu radniecību vai ģimenes attiecības tekstā un dzīves situācijā.

Lai labāk izprastu radniecības attiecības un to nosaukumus, skolotājs kopā ar skolēnu var pildīt šādus uzdevumus:

- *Atrodi dzimtas kokā un nosauc visus, kas ir vecāki! Paskaidro, kam viņi ir vecāki!*
- *Atrodi dzimtas kokā un nosauc visus, kas ir bērni! Paskaidro, kam viņi ir bērni!*

- Atrodi dzimtas kokā un nosauc visus brāļus un māsas! Kurš kuram ir brālis un māsa?
- Atrodi dzimtas kokā un nosauc visus brālēnus un māsīcas! Kurš kuram ir brālēns un māsīca?
- Atrodi dzimtas kokā un nosauc visus vecvecākus! Kurš kuram ir vecvecāks un mazbērns?
- Atrodi dzimtas kokā un nosauc visus tēvočus un tantes! Kurš kuram ir tēvocis vai tante? Kurš kuram ir māsas bērns vai brāļa bērns?
- Atrodi un nosauc visus radiniekus Pēterim, Līgai, Annai, Kristapam, Jānim, Jurim, Ievai, Ivetai, Anetei, Ērikam, Andrejam, Dacei, Ingai un Mārim!

Var izvēlēties kādus personāžus no darba lapā piedāvātā dzimtas koka un veidot komiksu vai stāstu par šīs ģimenes ikdienu. Palīdzot skolēnam veidot šo stāstu (komiksu), skolotājs paskaidro pienemto lomu un tradicionālo pienākumu sadali ģimenē.

Īpaša uzmanība jāpievērš, runājot par attieksmi pret mājdzīvniekiem jeb mājas mīluļiem – Latvijā nereti mājdzīvnieks tiek uztverts kā ģimenes loceklis.

Skolēns, konsultējoties ar skolotāju, vienaudžiem, draugiem var aizpildīt tabulu par pienākumiem un tiesībām Liepu ģimenē (6. tabula), kā arī izveidot tabulu, kurā atspoguļo pienākumu un tiesību sadali savā ģimenē.

6. tabula

Pienākumi un tiesības Liepu ģimenē		
Ģimenes loceklis	Pienākumi	Tiesības
Pēteris		
Līga		
Mamma Iveta		
Tētis Jānis		
Oma Dace		
Reksis		

Skolotājam jāņem vērā, ka skolēnam var būt ļoti atšķirīga ģimenes dzīves pieredze, tāpēc, pildot šos uzdevumus, nekādā gadījumā nedrīkst pretstatīt skolēna priekšstatus par ģimeni šeit pastāvošajiem. Pēc iespējas vairāk ir jāakcentē līdzīgais, kopīgais un nekādā veidā nedrīkstētu nosodīt vai citādi negatīvi attiekties pret atšķirīgo.

Strādājot ar šo tēmu, skolotājs var skart arī vīriešu un sieviešu lomu sadalījumu. Skolotājs varētu kopā ar skolēnu skatīties vecumam atbilstošas filmas, piemēram, *Emīla nedarbi*, *Ziemassvētku jampadracis*, *Kapteiņa Enriko pulkstenis* vai citas, un pārrunāt vīriešu un sieviešu ģērbšanās kultūru, uzvedības noteikumus, filmu un grāmatu radīto stereotipu neatbilstību reālajai dzīvei.

Skolotājs varētu paskaidrot, ka Latvijas sabiedrībā ir pieņemts, ka vīrietis (puisis, zēns) padod roku, palīdzot sievietei (meitenei) izkāpt no tramvaja, ka atver durvis un palaiž sievieti (meiteni) pa priekšu, piestumj krēslu, padod mēteli utt. Arī norādīt, ka sabiedrīkajās vietās pieņemts dot sēdvietu vecākiem cilvēkiem, grūtniecēm vai cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Skolotājs var pastāstīt, ka sadzīvē nereti pastāv iedalījums vīriešu darbos (mašīnu remontēšana, galdnieka darbi, elektriskie un santehnikas darbi u.tml.) un sieviešu darbos (rokdarbi, mājas uzkopšana, drēbju kopšana, bieži arī ēst gatavošana), un paskaidrot, ka šie ir seni uzvedības stereotipi, kas mūsdienās mainās, taču Latvijas sabiedrībā tie ir ļoti stipri iesakņojušies un ikdienā var nākties saskarties.

Iepirkšanās. Pēc piena!

38. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kādas ir iepirkšanās vietas? Kādas ir preču grupas? Kur to var nopirkt? Kur to var nosvērt? Kā iepirkties tirgū, lielveikalā, mazā veikalīņā? Kā orientēties veikalā? Kā pajautāt par preci? Kā pajautāt par cenu? Kā parūpēties par savu, sava naudasmaka un sava pirkuma drošību?

Skolotāja un skolēna sadarbība

38. darba lapa

Skolēnam veidojas izpratne par pamatnoteikumiem, kas jāievēro iepērkoties. Skolēns pazīst un ir iemācījies pamata frāzes, kuras lieto iepērkoties. Skolēns apgūst plašāk lietoto preču nosaukumus pa preču grupām, kā arī noskaidro, kurā vietā/kādos veikalos Latvijā šādas preces var nopirkt.

Skolotājs var izmantot šo pašu darba lapu, lai pārrunātu iepirkšanos arī citos veikalos, piemēram, uzdevumi par iepirkšanos apgērbu un apavu veikalā.

- Pajautā, vai veikalā ir tev vajadzīgā prece! (*Sakiet, lūdzu, vai jums ir cimdi?*)
- Pajautā par apgērba izmēru! (*Sakiet, lūdzu, vai jums ir 36. izmēra kurpes? vai Sakiet, lūdzu, kāda izmēra kurpes jums ir?*)
- Paprasi pārdevējam čeku par pirkumu! (*Vai varētu palūgt čeku par cimdiem? Man, lūdzu, čeku par cimdiem!*)
- Iedomājies, ka esi atnācis iepirkties un izveido dialogu!
- Iedomājies, ka esi atnācis apmainīt preci un izveido dialogu!

Skolotājs pārrunā ar skolēnu, kādas iepirkšanās vietas viņš zina, un noskaidro, kādus lielveikalus viņš pazīst, kādos mazos veikalīņos viņš iepērkas, vai ir bijis tirgū utt.

Skolotājs var aicināt skolēnu ierakstīt 7. tabulā, kādas preces viņš ietu pirkst veikalā un kādas tirgū. Noteikti vajadzētu pārrunāt izvēli un kritērijus, kas nosaka izvēli – cena, apkalpošana, preču klāsts utt.; kā arī iepirkšanās drošību.

7. tabula

Veikalā	Tīrgū

Atbilstoši skolēna iepriekšejai pieredzei, vajadzībām un interesei skolotājs var padziļināt apgūstamo produktu un preču grupu daudzumu un nosaukumus.

Ja skolēna pieredze ir ļoti atšķirīga, papildus vajadzētu aplūkot arī jautājumus par naudu, naudas vienībām un maksāšanas veidiem. Var veikt, piemēram, pētījumu – skolēns skolas kafejnīcā vai veikalā noskaidro dažādu preču cenas, savāc čekus, apkopo izdevumus un pārspriež, par kādām naudas vienībām kādus pirkumus var izdarīt, kur var norēķināties ar elektronisko karti un kur nevar.

Apgūstot būtiskākās iepirkšanās frāzes, ir svarīgi, lai skolēns varētu patstāvīgi veidot frāzes un teikumus, mainot objektus. Te labi varētu izmantot lomu spēles, iesaistot klasesbiedrus.

Runājot par patērētāja tiesībām, jāuzsver, ka pašam jākontrolē pirkuma cena un kvalitāte (derīguma termiņš) un obligāti jāņem čeks. Skolotājam, atkarībā no vietas, kur dzīvo, vajadzētu izskaidrot arī vietējās iepirkšanās īpatnības, kur var pirkst nocenotas preces, kur īpaši rūpīgi jāpārskaita atlikums utt.

Īpaša uzmanība jāpievērš iepirkšanās drošības jautājumiem: naudu, dokumentus un atslēgas nekad nedrīkst glabāt aizmugures kabatās – tiem ir jābūt ielikiem kabatā vai somiņā, ko var visu laiku kontrolēt. Ar lielāku naudas summu vai citām vērtīgām lietām nedrīkst uzturēties ļaužu pilnās vietās vai gluži pretēji – vientoļās vietās. Nekad neiesaistīties tirdzniecības darījumos ar cilvēkiem, kas kaut ko piedāvā uz ielas. Vienmēr paņemt čeku par pirkumu. Vienmēr noskaidrot garantijas laiku. Vienmēr skatīties pirkuma cenu un rēķināt līdzīgi summas.

Mana ēdienkarte. Kurš ir ēdis no manas bļodiņas?**39., 40. un 41. darba lapa****Jautājumi ierosmei**

Kādas ēdienreizes ir Latvijā? Kādus ēdienus ēd katrā ēdienreizē? Kā klāj galdu? Kādus galda piederumus izmanto? Kā jāuzvedas pie galda?

Skolotāja un skolēna sadarbība

Strādājot ar 39., 40., 41. darba lapu, skolēnā tiek veidota izpratne par ierasto (tradicionālo) ēšanas kārtību Latvijā, viņš iepazīstas ar populārāko ēdienu nosaukumiem un veido priekšstatu par ēšanas kultūru un paradumiem.

Jāņem vērā, ka šī ir īpaši pateicīga tēma dažādām interaktīvām darbībām un ka mācīšanos var saistīt ar tādām patīkamām un praktiskām darbībām, kā ēdienu gatavošana, galda klāšana un arī pati ēšana. Taču pirms iepazīstinām skolēnu ar Latvijā tradicionālajiem ēdienu, vajadzētu noskaidrot, vai šiem ēdieniem vai atsevišķām tā sastāvdaļām nav nesavienojamība ar skolēna fizioloģiskajiem un arī reliģiskajiem paradumiem (alerģija, vegetārietis, musulmanis u.c.).

39. darba lapa

Uzdevumi iepazīstina ar tradicionālajām ēdienreizēm. Skolēns mācās pastāstīt, ko viņš ēd. Ieteicams papildus apgūt arī dažādas noderīgas frāzes: *lūdzu, padodiet* (*Lūdzu, padodiet maizi!*), *lūdzu, ielejiet* (*Lūdzu, ielejiet pienu!*), *lūdzu, uzlieciet* (*Lūdzu, uzlieciet vēl kartupeļus!*).

40. darba lapa

Skolēns iepazīstas ar tradicionālo ēšanas kultūru. Ja skolēna pierede ir līdzīga, tad uzsvars pamatā liekams uz galda piederumu nosaukumu apgūšanu un ar galda kultūru saistīto darbību nosaukumiem.

Ja skolēna pierede ir atšķirīga, tad lielāka vērība jāpiešķir procesam. Vispirms vajadzētu veidot brokastu vai pusdienu simulāciju ar lellēm. Un tikai tad, kad bērnu vairs nemulsina galda piederumu nosaukums, izvietojums un lietojums, var klāt galdu ar īstiem galda piederumiem. Simulācijas vai lomu spēles laikā skolēns arī trenējas lietot izteicienus un pieklājības frāzes, īpaši tās, kas raksturo sāta

vai garšas sajūtas, vēlmes (*Paldies! Paldies, es vairāk negribu! Loti garšīgi! Labu apetīti!*).

Pārrunā arī higiēnas noteikumus: roku mazgāšana pirms ēšanas, salvetes lietošana utt.

41. darba lapa

1. uzdevums ir ierosinājums pētījumam – skolēns ilgākā laikā nogaršo minētos ēdienus un pēc tam apraksta savā ēdienu dienasgrāmatā.

Uzdevuma variants: skolēns noskaidro, kā un no kādām sastāvdaļām tos gatavo, un veido recepšu kolekciju (vienlaikus papildinot vārdu krājumu par produktiem).

Uzdevuma variants: ja iespējams, skolēns pagatavo kādus ēdienus kopā ar klasesbiedriem.

Mans dienas režīms. *Pūce vai cīrulis?*

42. un 43. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kas ir dienas režīms? Kāds ir skolēna dzīvesveids? Kāds ir skolēna dzīves ritms? Kādi ir skolēna pienākumi? Cik laika aizņem pienākumu veikšana? Kas ir brīvais laiks? Kas ir atpūta? Kā atpūsties ģimenē?

Skolotāja un skolēna sadarbība

Veido priekšstatu par skolēnu dzīvesveidu un iepazīstina ar ierasto laika sadalījumu, pilnveido prasmi izteikties par laiku (pulkssteni) un sniedz ieskatu par TV skatīšanās ieradumiem.

42. darba lapa

Skolēnam tiek sniegs ieskats aktīva skolēna ikdienas ritmā. Pildot uzdevumus, skolotājam vajadzētu ar skolēnu pārrunāt, kādas negatīvas sekas ir režīma neievērošanai.

Ja skolēna dzīves pieredze ir atšķirīga, tad skolotājam vajadzētu pamatot, kāpēc šāds iedalījums mūsu dzīves apstākļos ir vispiemērotākais. Skolotājs izskaidro, ka tāds dienas režīma iedalījums veidojas, dzīvojot atbilstoši mūsu dabas apstākļiem – lai pēc iespējas labāk izmantotu dienas gaisīs stundas ziemā un vasarā.

Skolēns mācās veidot jautājumus un atbildes par laiku.

Šo darba lapu var izmantot, lai pārbaudītu vai nostiprinātu zināšanas, kas iegūtas nodarbībās, kurās tika runāts par laika iedāļumu.

43. darba lapa

Televīzijas raidījumi laika gaitā mainās, un arī dažādās Latvijas vietās ir dažādi TV raidījumu skatīšanās ieradumi, tāpēc šīs lapas vietā var veidot pētījumu vai aizpildīt tabulu par tēmu *Ko skatās bērni, pusaudži, vīrieši, sievietes, sirmgalvji utt.*

Skolotājs var izmantot arī šādu uzdevumu (sk. blakus lappusē).

Pildot uzdevumu, skolotājam būtu jāpārrunā ar skolēnu TV raidījumu lietderība, kā arī, izmantojot iepriekšējas darba lapas, TV vadītāju izskats un apģērbs, tas, cik bieži ir raidījumi, cik ilgi tie ir un kad/cikos tie sākas un kad beidzas.

1. Izlasi tekstu!

- Mamma skatās *TV3 ziņas*, *Bez Tabu*, romantisko filmu LNT otrdienās un *Dejo ar zvaigzni* svētdienās. Svētdienas rītos viņa labprāt skatās *Ēdienu karatē* ar Mārtiņu Sirmo. Mammai patīk Baiba Sipeniece un Juris Šteinbergs.
- Tētis skatās sporta pārraides LTV7, *LNT ziņas*, *Zebru* LTV1. Dažreiz tētis skatās kriminālseriālus TV3. Tētim patīk Anna Lieckalniņa un Pauls Timrots.
- Vectēvs un vecmāmiņa skatās *Panorāmu* LTV1, ziņas un *Nekā personīga* TV3, *Tautas Balsi*, *Degpunktā* un *Mājokļa jautājums* LNT. Dažreiz viņi labprāt skatās vecās latviešu filmas LTV1. Viņiem patīk Ēriks Niedre un Ilze Jaunalksne.
- Gustavs un viņa vienaudži kopā ar tēti skatās hokeju TV3, pasaku un bērnu piedzīvojumu filmas brīvdienās LNT un TV3, dažreiz vecāki ļauj paskatīties *Nozieguma skeletu* vai *Kobru*. Viņam patīk Māris Grigalis un Māris Olte.
- Laila un citi bērni brīvdienu rītos parasti skatās animācijas filmas LNT. Kopā ar mammu viņa skatās filmas.

**2. Izraksti raidījumus, kurus esi redzējis!
Papildini sarakstu!**

3. Izraksti TV sejas, kuras pazīsti! Papildini sarakstu!

4. Kādi ir tavi mīļākie TV raidījumi?

5. Kurus kanālus tu skaties?

6. Kuras TV sejas tev patīk vislabāk?

Uzdevums

Paņem šīsdienas TV programmu un aizpildi tabulu:

- 1) atbilstoši darba lapas uzdevumiem,
- 2) atbilstoši savam pētījumam par skatišanās ieradumiem.

Aizpildi tabulu, ieraksti, ko katrs varētu šovakar skatīties TV!

Cilvēks	Raidījums	TV kanāls	Laiks
Mamma			
Tētis			
Vecvecāki			
Laila			
Gustavs			
Es			

Skolotājs kopā ar skolēnu noskaidro, kādas varētu būt alternatīvas nodarbības TV vērošanai, kā vēl varētu pavadīt brīvo laiku ģimenē.

Cilvēks	Nodarbošanās	Laiks
Mamma		
Tētis		
Vecvecāki		
Laila		
Gustavs		
Es		

Uzdevumi par populārajiem TV raidījumiem un sejām skolēnam var būt ļoti noderīgi, jo ļaus vieglāk saprast vienaudžu izteikumus, jokus un viņi ātrāk varēs iesaistīties sarunās.

Skolotājam noteikti vajadzētu izskaidrot, ka pie TV ekrāna un datora pavadītais laiks jāiztērē saprātīgi, citādi tas var izrādīties veselībai kaitīgs. Jāpievērš bērna uzmanība apstāklim, ka nedrīkst bez vecāku klātbūtnes skatīties raidījumus, kuriem ekrāna stūri ieziņmējas aplis vai trīsstūris.

Ciemos. Vai atnāksi pie manis?**44. un 45. darba lapa****Jautājumi ierosmei**

Kas ir ciemošanās? Kas jāzina, ejot ciemos? Kā ģērbties, ejot ciemos? Kā sagādāt dāvanu? Kas ir ciemakukulis? Kam jādāvina ziedi? Kā uzvesties ciemos? Kas jādara, uzņemot ciemiņus? Kādi ir mājas-tēva pienākumi? Kā jāizturas pret ciemiņiem?

Skolotāja un skolēna sadarbība

Sniedz ieskatu par ciemošanās tradīcijām Latvijā un iepazīstina ar uzvedības normām un paradumiem, kas saistīti ar ciemošanos.

44. darba lapa

Skolēns mācās rakstīt ielūgumu dažādām svinībām. Skolotājam jāizskaidro, ka ielūgums var būt arī mutisks.

Skolēns kopā ar skolotāju (vai vairāki skolēni) veido dialogu, kurā viens otru uzaicina ciemos. Skolotājs izskaidro, ka bez uzaicinājuma nav pienems viesoties un ka negaidīta ierašanās viesos var radīt nepatīkamas situācijas un vilšanos gan viesim, gan namatē-vam/namamātei.

Pildot 2. un 3. uzdevumu, skolēns uzzina par paradumu iet ciemos ar dāvanu un iepazīstas ar tradicionālajiem dāvanu veidiem.

Ja skolēna pieredze ir atšķirīga, tad skolotājs paskaidro tuvāk par lielām un mazām dāvanām, par gadījumiem, kad dāvanai jābūt nozīmīgai un kad tā var būt simboliska. Skolotājs izskaidro, kas ir *ciemakukulis*, ka to nēm līdzi, dodoties ciemos, ja vēlas iepriecināt to, pie kā dodas. Taču jānorāda, ka ciemakukulis nav obligāts.

Uzdevums

*Savieno, kurā gadījumā, kādu ciemakukuli izvēlēties!
Kur vēl varētu nemit līdzi šos ciemakukuļus?*

Kurp dodies?		Ciemakukulis
Apskatīt drauga suni		Torte
Pie māsīcas uz slimnīcu		Sula
Pie vecmāmiņas uz tēju		Apelsīni
Pie klasesbiedrenes uz svētdienas pusdienām		Kaķu konservs
Pie draudzenes skatīties filmu		Tējas/kafijas paciņa
Pie brālēna apskatīt kaķēnus		Konfektes
Pie privātskolotāja		Vīnogas
Pie klasesbiedra, kura mazais brālītis atgriezies no vasaras nometnes		Suņu cepumi
Pie klasesbiedra mācīties kontroldarbam		Klinģeris
		Šokolāde

Uzdevums

Ar klases biedru vai skolotāja palīdzību veido dialogu vai iestudē situāciju, kurā katrs dalībnieks vienu reizi atveido ciemiņa lomu:

- lūdzot atļauju (piemēram, nomazgāt rokas, piezvanīt vecākiem, ieskatīties datorā, paņemt grāmatu),
- prasot palīdzību (piemēram, kur ir tualete, kā nomazgāt traipu, sagriezts pirkts),
- pieņemot vai atsakoties no namatēva/namamātes piedāvājumiem.

Pēc tam skolēni mainās lomām, un tas skolēns, kurš bija viesis, tagad ir namatēvs/namamāte.

45. darba lapa

Veidojas izpratne par to, kā pieņemts gatavoties viesu uzņemšanai un priekšstats par namatēva un namamātes pienākumiem.

Papildinot šīs aktivitātes, var, izmantojot 39., 40., 41. darba lapas uzdevumus, atkārtot par galda klāšanas tradīcijām, ēdienu izvēli, kā arī uzvedības kultūru.

Skolēns kopā ar klassesbiedriem var ar lellēm (arī ar pašaisītām, zīmētām) atveidot viesību simulāciju, sākot no gatavošanās un beidzot ar atvadišanos. Šādā nodarbībā skolēni viens otram var daudz ko iemācīt, bet skolotāja uzdevums kontrolēt, papildināt un precizēt skolēnu darbību.

Skolotājs paskaidro, ka ciemos iniciatīva pieder saimniekam un viesa pienākums ir to atbalstīt, visas savas aktivitātes viesim jāsaņo ar mājas saimniekiem. Jāuzsver, ka jālūdz atļauja lietot telefoni, datoru, bibliotēku un neskaidrību gadījumā jālūdz palīdzība saimniekam.

Skolotājam jāņem vērā, ka arī šo tēmu vislabāk apgūt praktiski darbojoties: rakstot un sacerot ielūgumus, rīkojot pieņemšanas vai mazas viesības, meklējot dāvanas un/vai pašiem tās gatavojo. Tā vienlaikus tiks sasniegts arī galvenais mērķis – veidosies izprotošas un draudzīgas attiecības starp dažādu izcelsmju bērniem.

Gadalaiki. Gads ir balts no abiem galiem, bet pa vidu zaļš**46., 47. un 50. darba lapa****Jautājumi ierosmei**

Kad jāregulē pulksteņa laiks un uz kuru pusi (kāpēc)? Kas ir pār-eja uz ziemas un vasaras laiku? Kas ir pavasara, vasaras, rudens un ziemas simboli? (Sniegpulkstenis, saule, krāsaina klavas lapa, sniegpārslīņa.) Kādās krāsās rudenī ir lapas? Kuras lapas tev patīk vislabāk un kāpēc? Kāda izskatās klava? Kur aug klavas? (Pa ceļam uz skolu, piemēram, vai pie veikala utt.) Kas ir kastanis? Kāds tas izskatās? Kas ir sēne? Kādas sēnes tu zini? Ko ar tām var darīt? Kuras sēnes tev garšo? Kādas sēnes ir tavā dzimtenē? Kādu dabas ainavu redzi aiz loga, izejot pagalmā, uz ielas, parkā? Vai tavā valstī ir visi 4 gadalaiki? Kurš ir dominējošais? Kā atšķiras laika apstākļi Latvijā un tavā valstī? Kādas dabas parādības ir tavā valstī, bet nav Latvijā (piem., zemestrīces, viesuļvētras)?

Skolotāja un skolēna sadarbība**46. un 47. darba lapa**

Skolēns veido gadalaiku grāmatiņu. Pirmās divas darba lapas par gadalaikiem iespējams veidot tā, lai, lapas salokot un ieliekot vienu otrā, salīmējot vai sastiprinot ar skaviņām, varētu izveidot gadalaiku grāmatiņu, kur katrā lapā ir kāda gadalaika attēls ar tam raksturīgākajām norisēm, parādībām un nosaukumiem. Lapu otras (baltās) puses skolēns izmanto savu zīmējumu veidošanai, vārdiņu pierakstam.

Skolēns izveidoto grāmatiņu, noformē ar vāka zīmējumu, var pievienot vāciņu no cietāka materiāla, kartona. Grāmatiņā var ieklaut vēl citas lapas, kurās skolēns zīmē, pieraksta jaunos vārdiņus, atzīmē savus novērojumus dabā katrā gadalaikā.

50. darba lapa

Skolēns aizpilda vārdu mīklu par dažādos gadalaikos sastopamajām parādībām un norisēm, izmantojot informāciju 46. un 47. darba lapā. Tieks nostiprinātas iepriekš iegūtās zināšanas un vārdu krājums.

Pareizās atbildes

1. Sniegs.
2. Taurenis.
3. Ledus.
4. Saule.
5. Pūpoli.
6. Lapas.
7. Lietus.
8. Mākonis.
9. Pienene.

Legūtās atbildes skolēns izmanto 2. uzdevuma veikšanai, tukšajās vietās ievietojot atbilstošo vārdu.

3. uzdevumā skolēns saprot, ka legūtajā tekstā tiek raksturots pavasaris, un pievieno savus novērojumus par to.

Strādājot ar šo tēmu, ir ļoti plašas iespējas darboties ar dabas materiāliem, iet brīvā dabā, vērot izmaiņas laika apstākļos un mācīties vārdus, kas apzīmē daudzveidīgās dabas norises un parādības, piemēram:

- salasa dažadas koku lapas un raksturo tās – krāsa, forma, faktūra;
- sasaldē ūdeni un pēc tam kausē ledu – apraksta darbības, īpašības (auksts, kūst, kļūst slapjš, pārvēršas ūdenī);
- var taisīt lapu un augu herbārijus;
- var veidot figūriņas no zīlēm un kastaņiem, kā arī dabas materiālu glezniņas;
- var rakstīt dabas vērotāja dienasgrāmatu;
- izmantot visdažādākās dabas pētišanas aktivitātes.

Laika apstākļi. Kāds šodien laiks un kā gērbties?

48., 49., 50., 51. un 52. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kādas pārmaiņas vērojamas dabā katrā gadalaikā? Cik gara ir diena un nakts vasarā un ziemā, kad tā ir garāka, īsāka? Kad diejas kļūst garākas, naktis īsākas (un otrādi), kļūst siltāks, aukstāks, lietaināks? Kā atšķiras vasaras un ziemas cepure? Kādi ir zābaki (rudens, ziemas, gumijas)? Kādu apģērbu tu ikdienā valkā? Kāpēc tev tas patīk? Kādā krāsā ir apģērbs, kas tev šodien mugurā? Kādu apģērbu parasti valkā tavā valstī? Ar ko tas atšķiras no Latvijas?

Skolotāja un skolēna sadarbība

48. un 49. darba lapa

Divas izgriežamas papīra lelles – meitene un zēns, kā arī dažādi izgriežami apģērba gabali ar atlukiem, kurus „uzvilkt” papīra lellēm.

Strādājot ar lellēm, skolotājs dod norādījumus: *Uzvelc (novelc) mētelī! Liec galvā (noņem) cepuri! Neaizmirsti cimdus/dūraiņus! Uzvelc (novelc) siltos zābakus!*

Papīra lellēm skolēns var izveidot pats savu apgērbu komplektu. Praktiski darbojoties, skolēns apgūst jaunu apgērbu nosaukumus, to krāsas (balta blūze, zilas bikses), formas (gari/īsi svārki).

51. darba lapa

Skolēns iegūst informāciju par īpašības vārdu salīdzināmo pakāpju veidošanu (*silts, siltāks, vissiltākais*). Vērojot piemērus, papildina teikumus.

Salīdzināmo pakāpju lietojumu var nostiprināt, arī izspēlējot situācijas klasē, piemēram, vislielākais/vismazākais priekšmets klasē; kas vislabāk patīk/garšo; kas ir lielāks/mazāks par galdu, visgarākais/visīsākais klasesbiedrs, Jānis ir jaunāks par , Aija ir vecāka par ... u.c.

52. darba lapa

Savienojot ar bultiņām jautājumus un atbildes, skolēns mācās raksturot, kāds šodien laiks, kā ģerbties atbilstoši laika apstākļiem.

Tiek apgūti un nostiprināti ar laika apstākļiem saistītie jēdzieni, frāzes, izteicieni: *ārā līst, ir auksti/karsti, salna, vējains laiks, ārā snieg, putina, sarma, sniegs pārvēršas lietū, atkusnis, atkala*.

Zināšanu nostiprināšanai darbam klasē vai mājās, var izmantot šādu uzdevumu: nokopēt vai uzzīmēt uz atsevišķas lapas 9. tabulu, kurā skolēns noteiktā laika posmā atzīmē savus novērojumus dabā, laika apstākļu izmaiņas. Tabulu var aizpildīt gan ar zīmējumiem, gan simboliem, gan pierakstiem.

9. tabula

Laika apstākļu novērojumu tabula

Datums	Gaisa temperatūra	Mani novērojumi	Laika apstākļi
			saulains migla
			mākoņains varavīksne
			apmācies lietus
			bezvējš sniegs
			lēns vējš krusa
			stiprs vējš rasa
			putenis negaiss
			atkusnis sarma

**Sezonas darbi. Kas darbiņu padarīja,
tas staigāja dziedādams!**

53., 54. un 55. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kādus darbus tu proti darīt? Kādi darbi tev veicas vislabāk? Kas ir pienākums? Kādi ir tavi ikdienas pienākumi? Kādas ir tavas iecieņītās izklaides? Kādi darbi raksturīgi katram gadalaikam – rudenī: novāc ražu, grābj lapas, rok kartupeļus, lasa ābolus u.c.; ziemā – tīra sniegu, kaisa celiņus; pavasarī – taisa putnubūrišus, sakopj apkārtņi (talka), stāda kokus, puķes; vasarā – laista dārzu, plauj zāli, ravē dobes u.c.? Ar ko atšķiras darbs no rotaļas? Vai var strādāt rotaļāties? Vispirms darbs, tad izklaide?. Pēc labi padarīta darba, godam nopelnīta izklaide? Kas ir Lielā talka Latvijā? Kādi drošības pasākumi jāievēro?

Skolotāja un skolēna sadarbība

53. darba lapa

Skolēns iepazīstas ar katrā gadalaikā veicamajiem darbiem un izklaidēm. Zina, ka katram gadalaikam ir savi specifiskie darbi, kas jāpaveic tieši šajā laikā – rudenī sagrābj nokritušās koku lapas, ziemā šķūrē sniegu u.c. Mācās nošķirt darbus un pienākumus no izklaidēm un rotaļām. Nosauc arī savus ikdienas pienākumus un raksturo iecienītās izklaides.

54. darba lapa

Attēloti dažādi dārza darbi un to veikšanai nepieciešamie darbarīki. Skolēns apgūst datīva lietojumu (*kam?*).

N. kas?	Edgars	D. kam?	Edgaram
	Jānis, Aivis		Jānim, Aivim
	Aija		Aijai
	Liene, Ilze		Lienei, Ilzei

55. darba lapa

Skolēns uzzina, kas ir talka un kādas ir Lielās talkas organizēšanas tradīcijas Latvijā. Kopā strādāt jautrāk un ražīgāk! Ieteicama

saruna par to, kādu darbu paveikšanai būtu vajadzīgs lielāks darbaspēks, ko nozīmē palīdzēt otram, kāpēc kopīgi un labi organizēts darbs veicas labāk.

Kopā ar klasesbiedriem var sarīkot, piemēram, klases vai skolas pagalma sakopšanas talku, izveidot tās norises grafiku, sadalīt pienākumus, noskaidrot, kādi darbarīki būs nepieciešami. Pēc kopīgi paveikta darba arī kopīga izklaide – pat maizīte tagad garšo labāk!

Ieteicams ar skolēnu pārrunāt, kādi drošības pasākumi būtu jāievēro, piedaloties talkā.

Bērniem, kas piedalās talkā jābūt informētiem par tās norisi. **Skolotājam jāuzmana, lai bērni neapmaldās vai nesavaino sevi ar bīstamiem priekšmetiem!**

- Pirms pasākuma izstāsta bērnam par vietu, kurā notiks talka.
- Nodrošina, lai bērnam rokās būtu izturīgi cimdi.
- Brīdina viņu par bīstamiem priekšmetiem un vielām, ko var atrast.
- Informē bērnu, kā rīkoties situācijā, ja atrasti bīstamie atkritumi.
- Aicina bērnu turēties kopā ar pieaugušajiem.
- Izstāsta, kā rīkoties, ja gadās apmaldīties. (*Informācija no www.talkas.lv*)

Skolotājs var veiksmīgi izmantot arī nodarbības ar dabas materiāliem – iestādīt puķi vai kociņu un uzzīmēt visu procesu. Nosaukt, iemācīties vārdus – zeme, sēklas, stāds, augs, rakt, stādīt, laistīt, kopt.

Skolotājam, ņemot vērā skolēna iepriekšējo pieredzi, ir jāskaidro, ka „zaļā domāšana” nozīmē rūpēties par vidi ne tikai talkas dienā, bet arī ikdienā. Tas ir īpašs dzīvesveids un rūpīga attieksme pret lietām, un sākt var ar mazumiņu – taupīt elektroenerģiju, ūdens patēriņu, izlietotās baterijas un sadzīves elektrotehniku nogādāt savākšanas punktos, šķirot atkritumus. (Informācija no www.talkas.lv)

**Augi, augļi, ogas, dārzeni un puķes.
Kas izaudzis manā dārzā?**

56., 57. un 58. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kuri augļi, ogas, dārzeni tev vislabāk garšo? Kādi augļi, ogas, dārzeni aug tavā valstī, bet neaug Latvijā? Vai tev ir dārzs? Kur tas atrodas? Ko tu dari dārzā? Kas aug tavā dārzā? Kādas puķes tu zini? Kuras tev visvairāk patīk?

Skolotāja un skolēna sadarbība

56. darba lapa

Skolēns iepazīstas ar augļiem, ogām un dārzeniem, kuri aug Latvijas dārzos, iemācās to nosaukumus, kā arī nosauc tos augļus un dārzenus, kuri pie mums neaug, bet ir viņa valstī. Raksturo augļu un ogu izskatu, krāsu, formu, smaržu, garšu.

Svarīgi norādīt, ka dārzā visas ogas/augļi ir ēdami, mežā vai plavā var būt savādāk – tie var būt arī indīgi.

57. darba lapa

Skolēns atkārto prievārdu *uz, zem, pie, aiz, starp* lietojumu ar atbilstošām lokāmo vārdu formām. Sākumā doti piemēri ar ābolu: *uz galda, zem galda u.c.* Nākamajā uzdevumā skolēnam attēlā jāatrod 5 ābolu grozi un jānorāda to atrašanās vieta, izmantojot prievārdus.

Prievārdu lietojumu var nostiprināt arī ikdienas situācijās, piemēram, raksturojot priekšmetu novietojumu klasē.

Var izveidot savu dārza/istabas zīmējumu vai maketu, aprakstot katras lietas novietojumu, izmēru, krāsu, materiālu, izskatu.

Uzdevums

Pagatavojiet savus augļu un ogu salātus!

Nākamo uzdevumu nokopē un darbam klasē to papildina ar atbilstošiem zīmējumiem. Tieks apgūti vārdiņi: *nomazgāt, notīrīt, salikt u.c.* Mājās skolēns pagatavo savus izdomātos salātus.

Augļu un ogu salāti

Pagatavo garšīgos augļu un ogu salātus ar jogurtu!

1. Izvēlies sastāvdaļas savai receptei! Pieraksti tās!

Augļi: _____

Ogas: _____

Jogurts

2. Salātu pagatavošana

Sāksim gatavot! Uzzīmē gatavošanas procesu!

1. Augļus un ogas nomazgā un notīra.
2. Nomizo augļus, piemēram, ābolus, bumbierus u.c.
3. Sagatavo pietiekami lielu blöodu.
4. Sameklē dēlīti un nazi.
5. Augļus un lielākās ogas sagriež.
6. Mazās ogas pieber veselas.
7. Visus augļus un ogas ieliek blödā un tiem pievieno jogurtu.
8. Visu samaisa un liek ledusskapī aptuveni uz 1 stundu.
9. Pasniedz aukstus.

Labu apetīti!

Uzdevuma variants

Atrodi un uzraksti dārzeņu salātu recepti!

58. darba lapa

Skolēns iepazīst dažādu puķu nosaukumus, apraksta tās – krāsu, formu, smaržu. Raksturo plāvu puķes – *baltā madara, sarkanais ābolīņš, nokarenā smilga* –, nosauc pazīstamākos vasaras dārza un plavas augus.

Ja iespējams, var veidot puķu herbāriju vai dārza ziedu fotogrāfiju albumiņu, var izveidot/uzzīmēt puķu pušķi māmiņai.

Spēles un rotaļas

● Kustību rotaļa *Augļu salāti*

Katram telpas stūrim dots kāda augļa vārds, piemēram, zemeņu

stūris, ābolu stūris utt. Spēles vadītājs sauc augļus, bet dalībniekiem jāskrien uz atbilstošo stūri. Dzirdot vārdu „augļu salāti”, visiem jāskrien uz laukuma centru.

● ***Atmini augli, dārzeni***

Lielā grozā zem pārklāja paslēpti dažādi augļi un dārzeni, dalībniekam, iebāzot roku grozā, ar taustes palīdzību jāatmin, kāds no augļiem vai dārzeniem.

● ***Aizgāju uz veikalu un nopirku***

Dalībnieki izvēlas, ko viņi vēlas pagatavot, piem., dārzeļu zupu vakariņām, ogu ķīseli, augļu saldēdienu (ja dalībnieki nevar izdomāt, tad norādes sniedz spēles vadītājs). Katrs dalībnieks nēm rokās grozu un saka: „Aizgāju uz veikalu un nopirku....” (tālāk nosauc nepieciešamos produktus).

Dzīvnieki lauku sētā

59. un 60. darba lapa

Jautājumi ierosmei

Kādus mājdzīvniekus tu zini? Vai tev ir mājdzīvnieks? Pastāsti par to! Ko tas ēd? Kā tu rūpējies par to? Kas jāievēro, kontaktējoties ar svešiem dzīvniekiem?

Ar ko atšķiras mājdzīvnieki pilsētā un lauku sētā? Vai tu esi bijis laukos? Kas tev tur patika/nepatika? Kā sauc dzīvnieku mazuļus?

Skolotāja un skolēna sadarbība

59. darba lapa

Skolēns iepazīstas ar lauku sētās sastopamajiem mājdzīvniekiem un mājputniem un aizpilda bilžu mīklu ar mājdzīvnieku attēliem. Tajā attēloti: aita, suns, zirgs, vista, gailis, cūka, govs, pīle, kaza, kaķis, cālis, auns, zoss.

60. darba lapa

Izmantojot informāciju un attēlus no šīs darba lapas, skolēns veido pats savas lapas par mājdzīvniekiem (katram mājdzīvniekam savu lapu), kuras papildina ar saviem zīmējumiem vai citiem izgrieziem attēliem. Kad lapa gatava, veido nelielu prezentāciju par katru mājdzīvnieku.

Uzdevums

Vārdu mīkla par mājdzīvniekiem un to mazuļiem.

1.			M							
	2.		Ā							
		3.	J							
M	Ā	J	D	Z	Ī	V	N	I	E	K
4.				Z						
	5.			Ī						
		6.		V						
7.				N						
	8.			I						
		9.		E						
10.				K						
11.				I						

1. Kēves mazulis. 2. Vistas mazuļi. 3. Aitas mazulis. 4. Kazlēna māte. 5. Pīles mazuļi. 6. Cālēnu māte. 7. Kaķēnu tēvs. 8. Jēriņa māte. 9. Govs mazulis. 10. Sivēnu māte. 11. Cālēnu tēvs.

Atbildes: 1. Kumeliņš. 2. Cālēni. 3. Jēriņš. 4. Kaza. 5. Pīlēni. 6. Vista. 7. Runcis. 8. Aita. 9. Teliņš. 10. Cūka. 11. Gailis.

Spēles un rotaļas**• *Aklās vistiņas***

Vienam spēles dalībniekam aizsien ar lakatu acis. *Aklais*, rokas izpletis, mēģina noķert pārējos dalībniekus, kamēr kādu sagūsta. Sagūstītajam nu aizsien acis un viņš ker citus.

• *Pirkts un pārdot zvērus un putnus*

Spēles dalībnieki – viens pircejs, viens pārdevējs, pārējie dažādi zvēri vai putni. Pircējs nāk pie pārdevēja un saka: – Labdien. kungs! Pārdevējs: – Labdien! Pircējs: – Vai pārdosi man kādu putnu? Pārdevējs: – Jā, kuru tu gribi? Pircējam nu jāuzmin, kādus putnus vai zvērus pārdod. Pircējs: – Vai zosis ir? Pārdevējs: – Nav! Pircējs: – Vai vistas ir? utt., kamēr pircejs uzmin tā putna vai zvēra vārdu, kāds pārdevējam ir, piemēram, suns. Suns tūlīt dodas no zvēru pulka laukā, bēgdams no pircēja un gribē-

dams tikt atpakaļ pie pārdevēja; pircējs savukārt suni mēģina noķert. Ja pircējs suni saķer, tas pieder viņam, ja nē, tad paliek pārdevējam.

● ***Atrodi pāri!***

Uz lapiņām sarakstīti dzīvnieku nosaukumi pa pāriem, katrs spēles dalībnieks izvelk vienu lapiņu, bet nevienam nerāda, iegaumē dzīvnieka vārdu. Atdarinot dzīvnieku skaņas, dalībniekiem jāatrod siks pāris.

● ***Alfabēta rotāja***

Nosaukt cik iespējams dzīvnieku, putnu vārdu, kas sākas ar vienu burtu.

● ***Atmini dzīvnieku!***

Katrs spēles dalībnieks izdomā mīklu, kuras atminējums ir kāds dzīvnieks vai putns, uzraksta to uz lapiņas un iemet traukā. Spēles vadītājs pa vienai izvelk lapiņas ar uzrakstīto mīklu, skaļi nolasa, pārējie mēģina atminēt.

LATVIJA DRAUGA ACĪM

10–12 gadi

Skolotāja grāmata

Šis komplekts iecerēts kā palīglīdzeklis trešo valstu valstspiederīgo bērnu adaptācijai Latvijas vidē un latviešu valodas apguvei

Komplektā **Latvija drauga acīm** ietilpst

Darba lapas (10–12 gadi)

Mana Latvijas dienasgrāmata (10–12 gadi)

Skolotāja grāmata (10–12 gadi)

Papildu komplektā ietilpst arī *informatīvais materiāls vecākiem*
angļu un krievu valodā un *komiksu grāmata*

ISBN 978-9934-8148-1-5

9 789934 814815

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība

Teicību ministrija

